

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1878. Andra Kammaren. N:o 29.

Torsdagen den 28 Mars.

Kl. 7 e. m.

§ 1.

Fortsattes den i förmiddagens sammanträde började öfverläggningen rörande *punkten 16* i Stats-Utskottets utlåtande N:o 11, angående regleringen af utgifterna under riksstatens Åttonde hufvudtitel; och lemnades dervid ordet, enligt förut skedd anteckning, till

Om anslag för en ny kollega vid Haparanda elem.-lärov.

Herr Westerdal, som yttrade: Flere af Kammarens ledamöter torde måhända erinra sig, att jag för några år sedan vid riksdagen väckte förslag derom, att Åmåls 3-klassiga läroverk skulle uppflyttas till 5-klassigt. De skäl jag då androg för detta steg voro hufvudsakligen af enahanda beskaffenhet som de, hvilka blifvit anförda i nu föreliggande fråga, ehuru förhållandena, med afseende på skolområdets storlek och Haparandas afstånd från närmast liggande fullständigare elementarläroverk tala med ännu kraftigare skäl än dem, jag med afseende på Åmål kunde framlägga.

Jag har derföre, naturligtvis, så mycket större anledning att nu instämma med dem, som yrkat bifall till Herr Ribbings motion; och då jag anser öfverflödigt att ånyo upprepa hvad redan förut blifvit sagdt, förenar jag mig således med de talare, som på förmiddagen önskade, att motionen i fråga måtte vinna riksdagens bifall.

Herr Danielsson: Jag förundrar mig icke alls öfver, att Stats-Utskottet kommit till det beslut, som här föreligger, ty det är helt naturligt med den princip Stats-Utskottet uttalat i andra fall, men jag får å andra sidan säga, att efter det anförande, som Herr Treffenberg hade på förmiddagen, förefaller det mig, att, om man icke skulle bifalla motionen, så skulle det icke vara lönt för enskilda motionärer att tala för sina förslag. Hans anförande föreföll mig så öfvertygande och öfverbevisande, att jag för min del går in på hvad motionären föreslagit och får tillägga, att jag gör det så mycket hellre, som jag har erfarenhet om hvad det vill säga för en representant, som vill göra intressen gällande, hvilka, likasom nu i fråga om Haparanda, gälla orter, som hafva

Andra Kammarens Prot. 1878. N:o 29.

*Om anslag
för en ny
kollega vid
Haparanda
elem.-lärover.
(Forts.)*

mera afskildt läge. Förhållandena derstädes äro ganska litet kända af Regeringens ledamöter och man kan icke gerna vänta, att Regeringen, då fråga är om orter, som dess medlemmar aldrig sett och hvilkas förhållanden den icke känner, skall hafva samma intresse, som för andra, hvilka icke äro så aflägsna. Jag tillhör i det fallet en ort, som är temligen vanlottad och jag vill derföre, då det nu är fråga om en likadan ort, med min röst bidraga till lösningen af en sådan fråga som denna, hvilken förtjenar all uppmuntran då den gäller orter, hvilka, om jag så må säga, äro aflägsna från det stora fosterlandet.

Jag vill icke längre upptaga Kammarens tid, utan får med afseende på de skäl, som för bifall till motionärens framställning anförts, yrka afslag å Utskottets hemställan och bifall till denna motion.

Herr Linder: Jag vill för min del instämma i de yrkanden, som hafva afgifvits för afslag å Utskottets betänkande och bifall till Herr Ribbings, i hans inom Första Kammaren afgifna motion, framställda yrkande om beviljande af anslag till aflöning åt ännu en lärare vid läroverket i Haparanda. Stats-Utskottet har anført såsom skäl för sitt afslag, att Kongl. Maj:t, oaktadt från vederbörande inkommen underdånig ansökning, icke funnit skäl att till Riksdagen göra framställning i saken. Detta af Stats-Utskottet anförda skäl skulle för mig, likasom för många andra, hafva mycken vikt, såvida icke i den näst föregående punkten inträffat, att Stats-Utskottet, oaktadt af Kongl. Maj:t afgifven proposition funnit sig föranlåtet att, tvärt emot denna proposition, tillstyrka afslag å hvad proponeradt blifvit rörande tillökning i lärarkrafter vid Filipstads läroverk. Om man skulle supponera, att Stats-Utskottet för att tillstyrka bifall till ett förslag fordrar såsom nödvändigt vilkor, att Kongl. Maj:t skall hafva framställt detsamma, så är derom ingenting att säga, men Stats-Utskottet känner mycket väl, att Riksdagen vid många tillfällen, oaktadt Kongl. Maj:t icke framställt proposition rörande något anslag, likväl beviljat sådant anslag, och detta råkar just vara förhållandet med det läroverk, hvarom här är fråga. Det upplystes under förmiddagen, att Riksdagen år 1873 *emot* Kongl. Maj:ts förslag beviljat anslag till en tredje lärare vid detta läroverk. Detta om det skäl, som af Stats-Utskottet för afstyrkande af den ifrågasvarande motionen blifvit anfördt.

Beträffande vidare hvad Stats-Utskottet anført derom, att, äfven om anslag till ännu en lärare vid ifrågasvarande läroverk beviljas, läroverket ändock icke erhåller mera än 4 lärare och blir således ett läroverk, hvilket enligt den analogi, som finnes med de öfriga svenska läroverken, skulle blifva fyraklassigt och således icke passa in i det svenska läroverkssystemet, utan med sina fyra klasser bilda en kategori, som eljest icke är tillfinnandes i vårt land. Men det är deremot tillräckligt upplyst, att detta läroverk, i följd af sina lärares nitiska bemödanden och varma intresse för sin uppgift, står med sina 3 lärare i afseende

på undervisningen på samma ståndpunkt, som ett läroverk med fyra klasser och till och med i vissa fall som ett läroverk med fem klasser. Följaktligen torde dessa pligttrogna och nitiska bemödanden från lärarnes sida vara värda all uppmärksamhet och uppmuntran och detta synes mig, tvärtemot hvad Stats-Utskottet föreslagit, innebära ganska talande motiv för att bevilja hvad här blifvit föreslaget.

Detta läroverk befinner sig i en ort, som i afseende på kommunikationer med andra orter, der högre läroverk finnas, är i högsta grad vanlottad. Äfven derom hafva upplysningar blifvit meddelade under den föregående diskussionen. Det har också till uppgift — detta läroverk — att meddela allmän undervisning till en befolkning, som icke talar svenska, utan har det finska språket till modersmål. Äfven detta, men framför allt de aktningvärda bemödanden, som läroverket gjort, för att på ett berömvärdt sätt fylla sitt ändamål, tala till förmån för hvad som för detta läroverk blifvit föreslaget.

Följaktligen får jag, under instämmande med hvad af Herrar Treffenberg och Hedin blifvit anfördt, hemställa hos Kammaren om afslag å Utskottets förslag och bifall till Herr Ribbings motion.

Herr O. B. Olsson: Då ansökning från Haparanda inkommit till Kongl. Maj:t, att Kongl. Maj:t måtte för Riksdagen framlägga förslag i detta ämne, men Kongl. Maj:t det oaktadt underlåtit detta, har jag för min del ansett, att orsaken härtill vore att söka deruti, att behofvet af en fjerde kollega vid läroverket i Haparanda icke syntes Kongl. Maj:t så trängande, och detta har åtminstone för mig varit skälet, hvarföre jag inom Utskottet varit med om det beslut, hvartill Utskottet kommit. Jag tror för min del icke heller, att det är just så välbetänkt i allmänhet att gå in på hvad enskilde motionärer i sådana fall föreslå. — Under diskussionen här har man sagt, att denne fjerde kollega, om hvilken nu är fråga, skulle hufvudsakligen undervisa den finska befolkningen i Norrbotten i finska språket, och huruvida detta kan vara riktigt, då de, som skola emottaga undervisningen, äro svenske undersåter, vill jag lemna derhän. — För min del åtminstone hyser jag en annan åsigt. På den tiden Skåne, Halland och Blekinge togos från Danmark talade befolkningen derstädes danska språket, men, om jag förutsätter, att en dylik framställning till Riksdagen då gjorts, att der skulle anställas särskilda lärare, för att undervisa denna befolkning i danska språket, hemställer jag, huruvida det kunnat vara nyttigt, om en sådan begäran då blifvit bifallen. För min del tror jag, att det för dessa provinser innebyggare är bäst, att de lärt sig tala svenska; ty om vi fortfarande talat danska, tror jag icke det skulle hafva varit särdeles lämpligt. Jag yrkar derföre bifall till hvad Utskottet föreslagit i denna punkt mot den anmärkning, som här blifvit gjord, nemligen att de, som skola besöka detta läroverk, ofta hafva ganska lång väg till Haparanda, efter hvad man uppgifvit, understundom uppgående till 40 mil och deröfver — en uppgift, som jag för ingen

*Om anslag
för en ny
kollega vid
Haparanda
elem.-lärov.
(Forts.)*

Om anslag
för en ny
kollega vid
Haparanda
elem.-lärov.
(Forts.)

del vill bestrida — vill jag invända, att deras antal, som af undervisningen derstädes skola draga fördel, väl ej kan vara synnerligt stort, då befolkningen på denna stora areal ju är ganska gles. Afven derutinnan ligger för mig ett skäl att vidhålla mitt yrkande om bifall till hvad Utskottet i förevarande punkt föreslagit.

Herr Adlersparre: Den förste ärade talaren och andra efter honom hafva framhållit så ömmande skäl för bifall till Herr Ribbings motion om anslag till aflönande af en fjerde kollega vid elementarläroverket i Haparanda, att jag för min del icke kan annat än yrka bifall till nämnda motion och afslag å Utskottets betänkande. *Billigheten* talar först och främst för beviljandet af denna kollegalön, på grund af det långa afstånd, som skiljer innebyggarne i landet norr om Haparanda från sydligare läroverk och äfven *nödvändigheten* af en sådan åtgärd, emedan detta vore det enda sätt, hvarigenom denna vår nordligaste provins kunde erhålla tjenstemän, som förstode det språk, som talas utaf största delen af dess innebyggare. — Nu lärer förhållandet vara, att derstädes icke finnes en enda kronofogde eller häradskrifvare, som kan tala samma språk som befolkningen.

Af motionen har jag för min del icke kunnat få samma uppfattning som den siste ärade talaren, nemligen att meningen med denne fjerde kollega skulle vara, att man derigenom skulle kunna erhålla en lärare, som skulle sprida kunskapen i det finska språket, ty något sådant uttalande har jag icke kunnat finna.

Utom alla förut här anförda skäl, som tala för bifall till motionen, finnes ännu ett, som enligt mitt förmenande bör häfva hvarje tvekan derom, att elementarläroverket i Haparanda hädanefter bör blifva föremål för större omsorg och bättre vård än man hittills egnat detsamma. Vi få nemligen icke glömma, att Haparanda ligger på gränsen mellan vårt land och grannriket och att en stor del af befolkningen uti och norr om Haparanda talar ett språk, som är modersmålet i Storfurstendömet Finland. Gent emot dessa förhållanden hafva vi, under de senare åren hört den läran predikas, att annektioner och eröfringar äro fullt berättigade, när de stödjå sig på språkförhållanden och nationalitetsprincipen, och att ingen annan gräns är giltig, än den etnografiska. Ett ord här kan vara så godt som två och jag torde härom icke behöfva tillägga något vidare, utan inskränker mig till det förklarande, att ett fullständigt läroverk i Haparanda, ett läroverk som spridde svenskt språk, svensk odling och svensk frihetskänsla, vore den bästa gränsfästning vi åt detta håll kunde anlägga. Jag tillåter mig att i Herrarnes minne återkalla, hurusom en af de första åtgärder, som af Karl X Gustaf vidtogs efter afslutandet af freden i Roeskilde, var anläggandet af en svensk högskola i Lund. Jag vill äfven anføra ett exempel ur de senare årens historia. För några år sedan uppstodo längst upp i Norge, på gränsen mot Ryssland, hvarjehanda våldsamma uppträden mellan norska och ryska undersåter. De senare visade sig icke vilja respektera

gränsskilnaden. Med anledning deraf begärde stiftsamtmannen hos sin regering, att militär måtte sändas dit för ordningens upprätthållande. En sakkunnig person rådfrågades, hvilken på det allvarligaste afstyrkte användande af militärmakt, men i stället gaf ett annat råd, som följdes och visade sig verksamt. Han tillrådde nemligen, att man på Norges yttersta gräns skulle uppbygga församlingarnes kyrkor. En sådan makt hafva de andliga vapnen, om man vet att rätt använda dem. Motionärens föreliggande förslag innebär visserligen icke något så stort steg, men dock ett steg i den rätta riktningen. Och om förhållandet är sådant, som motionären uppgifver, att Kongl. Maj:t förklarar sig icke vilja vid denna riksdag i detta ämne till Riksdagen afåta proposition, så synes mig att på Riksdagen öfverflyttats pligten att i frågan taga initiativet. Om ingen annan ger mig rätt i denna min åsigt, så hoppas jag dock häruti skola instämma de ledamöter af denna Kammare, som framlagt en, enligt min åsigt, i många hänseenden värdefull motion om organisationen af vårt lands försvar. Om nemligen ryktet berättat sant, så framkom denna motion just därför, att man trodde sig veta, att Kongl. Maj:t icke vid denna riksdag ämnade framlägga något förslag. Sak samma är med herr Ribbings motion, till hvilken jag nu yrkar bifall.

Om anslag för en ny kollega vid Haparanda elem.-läror.
(Forts.)

I detta yttrande instämde Herr *Hagerman*.

Friherre Cederström: Då jag för några år sedan varit i tillfäll att på ort och ställe få någon kännedom om detta läroverk i Haparanda, så anser jag mig böra i frågan yttra några ord. Jag kan då förklara, att det var den allmänna åsigten i Haparanda, att de vid läroverket derstädes anstälde lärare bedrefvo undervisningen med verklig beundransvärd energi. Det har äfven redan blifvit af en talare upplyst, hurusom lärjungar, som utgått från detta treklassiga läroverk, vunnit inträde i 5:te och till och med i 6:te klassen af annat högre läroverk, och det inses ju lätt, att något sådant icke varit möjligt, om icke lärarne, utöfver de ordinarie undervisningstimmarne, äfven uppoffrat hvad för dem eljest skulle varit fritimmar, till lärjungarnes förkofran. Då så är förhållandet, anser jag dem vara väl förtjente af den belöning för deras uppoffringar, som skulle ligga i ett ökad anslag för läroverket; och jag får därför yrka afslag å Utskottets hemställan och bifall till Herr Ribbings motion.

Herr Hæggström: Det hade kanske varit obehöfligt för mig att begära ordet i denna fråga, då tvifvelsutän hvar och en vet, hvilket votum jag, såsom norrländing, kommer att afgifva i densamma. Jag anser mig dock manad att lemna några upplysningar, med anledning af ett yttrande, som fälts af en aktad utskottsledamot och möjligen skulle kunna missleda en del af Kammarens ledamöter. Han yttrade nemligen, att det begärda anslaget vore afsedt till aföning af en lärare i finska språket vid Haparanda

*Om anslag
för en ny
kollega vid
Haparanda
elem.-lärov.
(Forts.)*

läroverk. Jag får med anledning deraf upplysa, att det alldeles icke är fråga om tillsättande af en lärare, som skulle undervisa i nämnda språk, utan meningen är helt enkelt den, att få en lärare, som är så hemmastadd i finska språket, att han kan undervisa finsk-talande barn i de vanliga skolämnena, på det att äfven de måtte bli i tillfälle att förskaffa sig en högre bildning och genom att i dessa till stor del af finsk-talande befolkning bebodda trakter bekläda åtskilliga tjänster, vare sig inom den kyrkliga eller administrativa förvaltningen, fylla ett derstädes länge känt behof af tjänstemän, som icke äro främmande för befolkningens tungomål.

Det är icke så litet egendomligt att se, huru den ene följes af tur och den andre af otur. Rörande utvidgandet af Filipstads lägre elementarläroverk, hvarom den nästföregående punkten handlade, hade Kongl. Maj:t till Riksdagen aflåtit nådig proposition. I fråga åter om anskaffande af lön till en lärare vid läroverket i Haparanda, som genom sitt nordliga läge är betydligt mera vanlottadt än Sveriges öfriga städer, har Kongl. Maj:t deremot icke ansett sig böra aflåta någon proposition, och detta oaktadt saken varit ifrågasatt af stadens kommunalstyrelse samt understödd af Konungens Befallningshafvande, med hvilken såväl biskopen som domkapitlet i Hernösand instämt. Det är ett gammalt ordspråk som säger, den som tiger, han samtycker, och ehuru Herr Statsrådet och Chefen för Ecklesiastikdepartementet icke yttrat sig i saken, anser jag dock hans stillatigande såsom ett bifall till densamma. Ännu kärare skulle det dock vara, om han, såsom bildningens högste målsman i vårt land, förklarade sig icke vara alldeles ligkiltig för denna fråga, som för den ort, den närmast angår, är af stor betydelse, oaktadt den icke komme att kräva större uppoffring från statens sida än 1,500 kronor. Mine herrar! Här ha vi diskuterat om den ena större summan efter den andra. Men jag frågar: huru ofta hafva vi funnit, att medel blifvit så väl använda, som vi under diskussionen i denna fråga funnit vara händelsen med det jemförelsevis obetydliga belopp, som hittills varit anslaget till läroverket i Haparanda med sina tre klasser och fyra lärare? Vi hafva hört, med hvilken samvetsgrannhet och med hvilket nit dessa lärare skött sina åligganden och huru detta medfört de bästa frukter, hvilket framgår ej mindre deraf, att åtskilliga lärjungar vid detta läroverk kunnat direkt öfvergå till 6:te klassen vid högre läroverk, än äfven deraf att en af dessa lärjungar uti mogenhetsexamen erhållit det högsta betyget i skrifning.

Jag kan naturligtvis icke annat än gifva Utskottet rätt uti att det vidhåller en så sund och riktig princip, som den, att afslå alla framställningar uti ifrågavarande hänseende, som icke utgått från Kongl. Maj:t. Vi veta nemligen, hvilket ofog härmed bedrefs under de gamla ständsriksdagarne, och huru då, på enskilda motionärers framställning, det ena läroverket efter det andra utvidgades, utan att hänsyn togs dertill, huruvida behofvet kräfde det eller andra läroverk voro mera berättigade. Ofoget fortsattes under

nya statsskicket men gaf redan, om jag minnes året rätt, 1868 års Riksdag anledning tillsätta ett tillfälligt Utskott att taga samtliga frågor i den vägen om hand, hvilket åter hade till följd, att Utskottet uttalade sig för nyssnämnda princip, som alltsedan följts af Riksdagen. Men uti ifrågavarande fall förefinnas så många särskilda omständigheter, att ett undantag från regeln ej bör kunna möta någon fara. Det heter ju också: "ingen regel utan undantag", och därför att man en gång afviker från regeln, behöfver man väl ej frukta för, att det skall blifva någon vana. Jag yrkar afslag å Utskottets betänkande och bifall till Herr Ribbings motion.

*Om anslag
för en ny
kollega vid
Haparanda
elem.-läror.
(Forts.)*

Chefen för Kongl. Ecklesiastik-departementet Herr Statsrådet Carlson: Då af en talare yttrats önskan att höra min tanke om det föreliggande ärendet, anser jag mig böra derom yttra några ord.

Vid ett ärendes pröfning inför Kongl. Maj:t måste hänsyn tagas till en mångfald af omständigheter, hvilka vid en diskussion inom Kammaren till större eller mindre del kunna lemnas ur sigte. Så har man vid en dylik pröfning att beakta, huruvida andra läroverk finnas, som kunna hafva större eller lika stora anspråk på understöd. Vidare förekommer här frågan om sjelfva sättet för en förändrings vidtagande. I detta afseende förekom i det nu föreliggande särskilda fallet, — utom den hvarje föredragande åliggande omsorgen att i fråga om anslagsfordringarne för denna riksdag, så vidt möjligt, iakttaga den största återhållsamhet — den omständigheten, att, äfven om det begärda anslaget beviljades, detta anslag dock icke vore tillräckligt att göra det ifrågavarande läroverket till hvad man med ett tekniskt uttryck kallar ett femklassigt läroverk.

Nu mera har deremot frågan kommit i ett annat läge. Intet annat, med detta jemförligt, läroverk har framställt anspråk på anslag, — jag beklagar den utgång frågan om utvidgning af läroverket i Filipstad erhöi — och vid denna riksdag kan icke vidare någon motion i likartadt syfte hädanefter grundlagsenligt väckas.

För öfrigt kan jag för min del icke förneka och har heller aldrig förbisett, att det finnes ett förhållande, som låter läroverket i Haparanda intaga en alldeles egendomlig ställning, och det är språkförhållandena i orten, hvilka äfven på folkundervisningens område redan föranledt vidtagandet af särskilda åtgärder. Detta har äfven varit anledningen, hvarför Haparanda läroverk redan förut fått sig anslagen en lärare mera än öfriga läroverk af samma kategori; och om man nu vill tilldela detta läroverk en fjerde kollega, så vore dermed i sjelfva verket endast ett ytterligare steg taget i en redan förut beträdd riktning, om således, i den ställning frågan nu mera har, denna Kammare, hos hvilken motionen synes hafva vunnit rätt mycken anklang, skulle vara benägen att bevilja det begärda anslaget, så har jag ingenting att deremot invända, och är öfvertygad, att medlen, om de erhållas, kunna på ett nyttigt sätt användas.

*Om anslag
för en ny
kollega vid
Haparanda
elem.-lärov.
(Forts.)*

Herr Jöns Rundbäck: Här har uppträdt flere talare, som påstått, att det vore fråga om att vid Haparanda läroverk få en lärare i finska språket. Detta är dock stridande mot de upplysningar motionären derom lemnat. Det heter nemligen i hans motion: "Haparanda läroverk, inrättadt företrädesvis till tjänst för de norrbottniska finsktalande församlingarnes barn, har från tvåklassigt småningom genom behovets kraf utvidgats till sitt nuvarande omfång af fyrklassigt." Och vidare: "Under sträfvet att i anseende till förutnämnda trängande behof med det närvarande lärareantalet söka meddela undervisning vid läroverket till samma omfång, som vid de femklassiga, har det visat sig, att, ehuru det ej med närvarande lärarekrafter låter sig fullt verkställa, bristen dock ej är större, än att det genom anställande vid detsamma af endast en ytterligare lärare kan nödtorftligen ske, och derutöfver lära dessutom ej heller förhoppningar med fog kunna tills vidare ställas." Här af framgår, efter mitt förmenande alldeles otvetydigt, att en undervisning i finska språket vid Haparanda elementarläroverk redan nu eger rum, hvadan nyssnämnda uppgifter icke rätt väl hålla streck. Deremot anser jag den omständigheten, att läroverket har en omkrets motsvarande ett helt stift inom mellersta och södra Sverige, tala för bifall till motionärens framställning. Men behofvet af undervisning i finska språket torde vid detta läroverk icke vara större, än behofvet af undervisning i det svenska, hvilket säkert för en del barn af finsktalande föräldrar torde vara okänt. Men ingalunda torde undervisningen i finska språket vara af behofvet påkalladt med hänsyn till den i dessa nordliga trakter anställda embetsmannapersonal, ty en stor del af dessa embetsmän kan alltför väl förutsättas hafva erhållit sin skolbildning vid sydligare belägna läroverk. Om till exempel en person, som genomgått Hernösands läroverk tillträder en länsmansbefattning i trakten af Haparanda, lär väl icke meningen vara, att han skall kunna tillgodogöra sig den undervisning i finska språket, som vid läroverket i sistnämnda stad meddelas. Jag utgår således från en helt annan synpunkt vid denna frågas bedömande. Och då jag, som sagdt, anser nyttigt att undervisning i finska och svenska språken anordnas vid detta läroverk, vill jag icke motsätta mig anslaget beviljande. Jag önskar blott att riktiga skäl för ett bifall till motionen måtte angifvas.

Herr Grape: Herr Grefve och Talman! Då föreliggande fråga är af stor vikt för vår finska befolkning, så vore det önskligt, om den vunne framgång.

Detta folk skattar sig lyckligt att under en frisinnad regering vara förenadt med en upplyst nation. Det bör dock ej förefalla besynnerligt, om en viss obelåtenhet råder deröfver, att den ej kan meddela sig med domare, läkare, kronofogde med flera och att folkskolelärare måste antagas till prester eller sådane inkallas från Storfurstendömet Finland. Dessa olägenheter äro så mycket mera i ögonen fallande, som endast Torneå-elf skiljer de svenske

finnarne ifrån stamförvandter, som i detta hänseende äro bättre lottade. Svenska folket skulle sannerligen ej vara belåtet om deras domstolsförhandlingar fördes på ett för detsamma främmande språk och om vi ej utan tolk kunde meddela oss med våra tjänstemän.

Om anslag för en ny kollega vid Haparanda elem.-lärov.
(Forts.)

Motionens syfte är att söka ändra denna i längden ohållbara ställning. Det här begärda lilla anslaget skulle utan tvifvel locka en och annan i finska språket kunnig yngling att vidare fortsätta sina studier, för att sedermera som tjänsteman verka i sin hembygd.

För öfrigt tror jag, att, så länge detta folk är med oss för-enadt, böra vi ock tillse, att det kommer i åtnjutande af samma medborgerliga rättigheter och fördelar.

Jag anhåller om bifall till motionen.

Öfverläggningen var slutad. Herr Talmannen framställde propositioner, i öfverensstämmelse med de gjorda yrkandena, så väl på bifall till Utskottets hemställan som jemväl på afslag derå och bifall i stället till det förslag, som den ifrågavarande motionen innehöller; och förklarade Herr Talmannen sig anse röstöfvervigt förefinnas för den förstnämnda meningen. Votering blef emellertid begärd och företogs enligt en nu uppsatt så lydande voteringsproposition:

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemställt i 16 punkten af Utlåtandet N:o 11 röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kammaren med afslag å Utskottets hemställan bifallit Herr S. Ribbings ifrågavarande motion.

Röstsedlarne sammanräknades och visade 62 ja mot 81 nej; hvadan Kammaren fattat beslut i enlighet med nej-propositionen.

Punkten 17:

Utskottet hade hemställt:

att det förslag, Herr S. Löwenhielm i sin inom Andra Kam-maren afgifna motion N:o 103 framställt om anvisande af erforderliga medel för den enklassiga pedagogiens i Lindesberg utvidgning till tvåklassigt läroverk, icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Om utvidgning af pedagogien i Lindesberg.

I anledning af denna hemställan anförde motionären

Herr Löwenhielm: Med kändedom om det ärade Stats-Utskottets sätt att resonnera i vissa fall, har det icke kunnat för-undra mig, att den af mig väckta motionen icke vunnit Utskottets

Om utvidgning af pedagogien i Lindesberg.
(Forts.)

bifall. Jag kan likväl icke finna mig belåten med det sätt, hvar på denna min motion blifvit af Utskottet affärdad, ty detta sätt innebär ett betänkligt undertryckande af den hvarje ledamot af Riksdagen förbehållna motionsrätten. Mig synes, att Stats-Utskottet likasom hvarje annat Utskott borde låta sig angeläget vara, att i afgifna betänkanden angifva de skäl, på hvilka en motionär stöder sitt framställda förslag, och endast på grund af den granskning, som Utskottet underkastat dessa skäl, antingen bifalla eller afslå motionen.

Så har likväl icke förfarits i detta fall, utan Utskottet har endast förklarat, att motionen afser ett ärende, som icke bör af enskild motionär för Riksdagen framläggas. Det skulle likväl kunna hända, att en enskild motionär skulle kunna åt frågan gifva all den utredning, som den kan anses kräfvä, och vid sådant förhållande borde det hafva ålegat Utskottet, att taga de i motionen angifna skäl i öfvervägande. Då emellertid detta icke skett, anser jag mig icke nu böra yttra mig i sjelfva saken, utan inskränker mig till en anhållan, att Herr Talmannen ville framställa proposition om återremiss af frågan, på den grund att Stats-Utskottet icke åt densamma egnat nödig utredning.

Herr Per Erik Andersson: Ehuru jag gerna instämmer med Herr Löwenhielm derutinnan, att motionen blifvit af Stats-Utskottet misshandlad, kan jag dock icke komma till samma slut som han. Mig förefaller det nemligen, att det bort vara alldeles klart för Utskottet, huru Kongl. Maj:t tänkt sig saken i ett sådant fall som detta, och detta genom den Kongl. propositionen angående utvidgning af läroverket i Filipstad från fyra- till femklassigt. Ty då i sistnämnda fall en sådan utvidgning kunnat af Kongl. Maj:t påyrkas, oaktadt lärjungeantalet icke utgjorde mer än 49, så torde väl äfven förevarande motion haft något som talade för sig, då Lindesbergs skola, som blott är en pedagogi, ändock har 45 lärjungar, och man icke begär mer än att få den utvidgad till ett tvåklassigt läroverk. Dessutom är här att märka, dels att Lindesbergs stad och dithörande landsförsamling under sista tiden på egen bekostnad låtit vid skolan anställa en extra lärare och således på sätt vis gjort läroverket till tvåklassigt, och dels att man i brist af lärarekrafter måst afvisa flere lärjungar, som sökt inträde vid skolan.

På grund af hvad jag nu anfört och af hvad motionären i sin motion framhållit, anser jag mig med fullt fog kunna yrka afslag å Utskottets hemställan och bifall till motionen, på hvilket yrkande jag anhåller att Herr Talmannen ville framställa proposition.

Herr Axel Bergström: Herr Talman! Jag skall endast anhålla att få lemna en faktisk upplysning.

Stats-Utskottet har visserligen icke uttryckligen sagt, att framställningen om utvidgning af ifrågavarande pedagogi till tvåklassigt läroverk icke blifvit i första hand understald Kongl.

Maj:t. Jag säger Utskottet har *icke uttryckligen sagt* detta; men af Utskottets resonnement synes kunna antagas, att Utskottet menat så. Utskottet säger nemligen så här: "Då emellertid Utskottet vidhåller den ofta uttalade åsigten att ärenden af förevarande beskaffenhet lämpligen böra i första hand underställas Kongl. Maj:t, som är bäst i tillfälle att pröfva de särskilda orternas behof, har Utskottet etc."

Om utvidgning af pedagogien i Lindesberg.
(Forts.)

Den faktiska upplysning, jag vill lemna är den, att saken verkligen blifvit understäld Kongl. Maj:t. Frågan har nemligen passerat Konungens Befallningshafvande i Örebro län och af honom blifvit, med förord, insänd till Kongl. Maj:t. Hvilka motiv, som föranledt Kongl. Maj:ts regering att icke fästa afseende vid den gjorda framställningen, skall jag dock icke tillåta mig att afgöra. Och det är väl att antaga, att om man förnyar framställningen, så lyckas man väl vinna bifall dertill.

Herr Sven Nilsson: Efter den utgång den senast afgjorda frågan fick, så är det väl föga förhoppning om annat, än att i denna fråga skall blifva samma resultat. Men då jag i båda dessa frågor med min röst medverkat till Stats-Utskottets afstyrkande hemställan, samt jag gillar de skäl Utskottet därför anfört, så anhåller jag äfven i denna punkt om bifall till Utskottets förslag.

Herr Jonas Andersson: Jag skall bedja, att utom det skäl för afslag, som Utskottet anfört både i nästföregående och i denna punkt, få fästa uppmärksamheten på hvad gagn man i allmänhet kan hafva af undervisningen vid pedagogier samt en-, två- och till och med treklassiga läroverk. Jag har verkligen något satt mig in uti dessa frågor, och därför äfven haft tillfälle att se resultatet af den undervisning, som meddelas inom dessa skolor. När man också tager i betraktande beskaffenheten af de ämnen, som åligga dessa läroverk att undervisa uti, så finner man derutaf, att våra folkskolor, om hvilka man icke kan säga annat, än att de äro väl ordnade, mer än väl kunna ersätta pedagogierna samt de en-, två- och treklassiga läroverken. Jag är nemligen af den åsigten, att Staten icke bör fortsätta med att understödja sådana elementarläroverk, hvilkas undervisnings-schema är af den låga beskaffenheten, att de mer än väl kunna ersättas af våra folkskolor. Och om man sätter en elev, som genomgått folkskolan, bredvid en annan, som genomgått ett af dessa läroverk, och jemför deras kunskaper i praktiska ämnen, så finner man ofta nog, att folkskolans lärjunge är den andre öfverlägsen.

De här så kallade små elementarläroverken äro endast afsedda att utgöra början för en kurs, som sedermera måste fortsättas vid de högre elementarläroverken, så vida det skall blifva något helt af undervisningen. Och jag tror, att vi måste upphöra att experimentera med läroverk, som icke hafva större praktisk undervisningsskyldighet än de läroverk, hvilkas olämplighet jag nu sökt framhålla.

Om utvidgning af pedagogien i Lindesberg.
(Forts.)

Jag anhåller derföre, att Kammaren måtte bifalla hvad Utskottet i denna punkt på ganska goda grunder föreslagit.

Herr Granlund: Den föregående talaren har utkastat ganska hårda ord mot föreliggande fråga, hvilka kunna betraktas såsom en förkastelsedom öfver de lägre läroverken. Han hänvisade till några anställda jemförelser med förhållandet inom nämnda läroverk och det inom våra folkskolor; men manne icke folkskolan redan förut är öfverbefolkad? Jag känner till folkskolor, der elevernas antal uppgått till sjuttio å 80, för hvilka varit anställd en enda lärare. Hur kan man då påstå, eller ens begära att den undervisning, som der bibringas, är bättre än undervisningen vid våra lägre läroverk? Här är fråga om en liten stad med enklassig skola och endast en lärare. Denna skola har, på sätt motionen närmare innehåller, 42 lärjungar. Om man nu anställer en kalkyl öfver lärjungeantalet vid våra två- å tre-klassiga, ja till och med fem-klassiga läroverk, skall man understundom finna lärjungeantalet vid en del af dessa läroverk lägre. Är icke detta ett tillräckligt talande skäl för förstärkande af lärareantalet vid nu ifrågakvarande skola? Särskildt med hänsyn till de beslut, Riksdagen många gånger förut fattat, att i förhållande till tillväxten af lärjungarnes antal, utvidga läroverken och klassernas antal — såsom t. ex. skedde under föregående år med läroverken i Söderhamn, Sköfde och Wadstena, och vid förliden riksdag Falköping — så tyckes ett tillmötesgående af den hemställan, som i förevarande fall blifvit gjord, äfven vara med rättvisa och billighet förenligt. Medan jag ännu har ordet, vill jag nämna, att genom uppflyttningen af Wadstena läroverk till femklassigt följden blef den, att lärjungeantalet inom kort ökades från 42 till 100 lärjungar. Det är också klart, att i den mån som lärarnes antal ökas, den sålunda förbättrade undervisningen skall till läroverket locka ett ökad antal lärjungar. Motionären har anställt en jemförelse emellan förhållandena inom de olika länen och kommit till det resultat, att Örebro län i förevarande afseende är det mest styfmoderligt behandlade bland alla län i riket; bland annat erfar man, att i Örebro län finnas af rikets 18 pedagogier 2, nemligen en tvåklassig i Nora och en enklassig i Lindesberg. Man må fördöma dessa pedagogier äfvensom de treklassiga läroverken, men hvad man i främsta rummet bör fördöma, äro just dessa enklassiga läroverk; ty det är gifvet, att, då det kan inträffa att inom ett sådant icke mindre än 42 lärjungar skola handledas af en enda lärare, undervisningen icke kan blifva tillfredsställande, utan måste blifva ensidig, likasom ock läraren sjelf icke kan undgå att blifva ensidig — något hvarpå läroverket icke kan vinna.

Jag förenar mig således med motionären i det af honom framställda yrkande.

Herr Per Erik Andersson: Jag vill endast inlägga en gensaga emot Herr Jonas Anderssons i Häckenäs yttrande, deri han uttalade en förkastelsedom öfver pedagogierna och de lägre

läroverken, samt påstod, att den undervisning, som vid dessa meddelades, icke vore tillfredsställande. Såsom bevis på motsatsen vill jag nämna, hurusom från det lilla läroverket i Lindesberg det ganska ofta inträffat, att lärjungar utgått till tredje och fjerde, ja till och med femte klassen af Örebro högre elementarläroverk. Jag kan vidare med en officiell handling, som jag har i min hand, visa, att lärjungeantalet under de sista fem läsåren varit i ständigt tillväxt nemligen i följande proportion:

år 1872	25
” 1873	31
” 1874	30 å 32
” 1875	31 å 34
” 1876	33
” 1877	44
” 1878	45.

Att emellertid *en* lärare icke skall kunna med full framgång meddela undervisning åt så många, ligger i sakens natur och behofvet af ännu en lärare ligger för öppen dag. Denna lärjungeantalets hastiga tillväxt förklaras genom lättheten för längre bort boende föräldrar att kunna förmedelst jernvägen när som helst lemna sina barn tillsyn och äfven lifsförnödenheter under det de vistas i staden för skolgångens skull. Jag är tillika förvissad om att antalet kommer att tillväxa för hvarje år. Vid sådant förhållande och enär staden Lindesberg uppfört ett dyrbart skolhus, samt detsamma är så rymligt tilltaget, att tillräckliga lokaler för skolan äfven såsom tvåklassigt läroverk finnas att tillgå, samt stadens invånare förbundit sig, att, derest en andre lärare blefve vid skolan anställd, tillhandahålla den för den sålunda utvidgade läroanstalten nödiga lokal, kan jag för min del icke annat än yrka bifall till motionärens framställning.

Herr Jonas Andersson: Jag skall endast bedja att få med några ord bemöta Herr Granlunds yttrande.

Han tog för sin åsigt exempel från Wadstena läroverk, i det han anförde, hurusom detta läroverk, medan det var treklassigt, hade endast 42 lärjungar, men sedan det uppflyttats till femklassigt, avancerade till ett antal af hundra. Detta synes mig vara ett slående bevis på, att, så länge ett läroverk står på den låga ståndpunkt, att det lemna undervisning endast i sådana ämnen, som tillhöra två- och treklassiga läroverk, kan det i allmänhet icke tillvinna sig något stort antal lärjungar. Först då det hunnit den punkt, att det kan lemna sådan undervisning till sina lärjungar, att desse, då de utgå i det praktiska lifvet, hafva någon fördel af de vid läroverket inhemtade kunskaperna, först då är läroverket på sin rätta plats. Det är gifvet, att äfven Wadstena läroverk likasom alla andra, som uppflyttats till treklassiga, till en början varit enklassigt, men det är likafullt förhållandet, att enstaka lägre elementarläroverk uppfylla icke numera de behof, praktiska lifvet ställer på dem, som dit utgå, och att många utgå från dessa läroverk med så ofullständiga kunskaper, att de deraf

Om utvidgning af pedagogien i Lindesberg.
(Forts.)

Om utvidg-
ning af peda-
gogien i
Lindesberg.
(Forts.)

hafva mindre nytta än de, som utgått från folkskolan, hafva af sina der inhemtade kunskaper. Det är därför jag för min del anser, att numera dessa två- och treklassiga läroverk eller pedagogier icke äro ändamålsenliga, utan att först då en yngling inhemtat det kunskapsmått, som ett femklassigt läroverk lemna, han kan deraf hemta verklig nytta vare sig han utgår i praktiska lifvet eller ingår i fackskola. Den, som utgår från ett två- eller treklassigt läroverk, har deremot föga gagn af det kunskapsmått, han der uppnått.

Jag fortsätter mitt yrkande om bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herr Key: Det är verkligen förundransvärdt, huru snart allt glömmes. Vårt nya statskick är icke gammalt och dock har man redan hunnit förgäta hvad som tilldrog sig vid dess början. Under ständsriksdagstiden var det en plägsed, isynnerhet inom borgareståndet, att personer, som ville utan mycket hufvudbry helsas såsom fosterlandets välgörare, motionerade om utvidgning af läroverken i de städer de tillhörde, antingen detta behöfdes eller icke, och den ene motionären vann understöd af den andre genom löftet: hjälper du mig i dag, så hjälper jag dig i morgon. Detta resulterade derhän, att äfven vid första riksdagen af det nya statskicket år 1867 väcktes enligt gamla ovanan 20 eller 30 — jag kan icke bestämdt uppgifva siffran — dylika motioner om utvidgning af elementarläroverk, och det stod en ganska allvarsam strid, innan Riksdagen kom sig för att — om jag så får säga — "stuka" alla dessa anspråk. Året derpå hade genast antalet af sådana motioner minskats, året derpå var det ännu mindre och sålunda har det successivt minskats, tills vi slutligen hunnit derhän, att på senaste tiden blott en och annan eremit i sådan motionsväg framkommit. I år hafva dock två dylika motioner blifvit väckta. Kammaren har nyss bifallit en af dessa, och jag medgifver, att i detta fall vissa särskilda skäl kunde tala för densamma. Men skulle nu Riksdagen bevilja ännu ett anslag af denna art och, utan att några undantagsförhållanden finnas, blott på grund af enskild motionärs framställning — ja, då mine Herrar, må vi bereda oss på att nästa riksdag få fyra, året derpå 8, året derpå 16 dylika motioner och vidare i samma progression, tills vi slutligen måste återigen gripa oss an med att taga lifvet af dem alla på en gång.

Jag tror för min del, att det är den rätta vägen, på hvilken Stats-Utskottet inslagit och konsekvent fullföljt och som jemväl Andra Kammaren hittills godkänt, den nemligen, att Kongl. Maj:t skall först pröfva de särskilda orternas anspråk, innan medel af Kammaren eller Riksdagen beviljas. Jag anhåller alltså om bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herr Granlund: Den föregående talaren meddelade den underrättelsen från ständsriksdagarnes tid, att mängden motion angående lägre elementarläroverks ökande med en klass tillkom-

mit endast för vissa städers nytta, men jag skall då be att få fästa uppmärksamheten derpå, att det icke är endast *städerna*, som hafva nytta af dessa skolor, utan att många flera landets barn genomgå desamma, ja ofta flera från landet än från staden. Städerna hafva sig förbehållet att hålla läroverkshusen, och vid de två- och treklassiga läroverken rektor med bostad. Således är det för städerna såsom kommuner icke en pekuniär fördel att skolan upphöjes, utan snarare en uppoffring.

Om utvidgning af pedagogien i Lindesberg. (Forts.)

Bland de städer, som under ständsriksdagarnes tid, enligt den ärade talarens yttrande, lyckades att utvidga sina skolor, har Lindesberg dock icke kunnat komma med. Då fordrar väl konsekvensen, att de, som under ständsriksdagarnes tid varit med om att uppflytta andra läroverk, måhända med relativt mindre lärjungeantal, icke nu böra vara emot förökandet aflärareantalet der ett verkligt behof gör sig gällande.

Den värde talaren synes vidhålla sin åsigt, att dessa skolor äro icke nyttiga. Han sade icke precis, att de voro skadliga, men han ansåg folkskolorna bättre. Jag tror dock icke, att förhållandet är sådant, och jag beklagar att så svårt omdöme kan uttalas emot de lägre läroverken — hvilket återfaller på lärarne; men jag tror att erfarenheten jäfvar detta, om jag så får säga, väl hastiga omdöme. Jag tror, att om en yngling grundligt genomgår ett treklassigt läroverk, har han der någorlunda inhemtat de kunskaper, han behöfver för sin medborgerliga och industriella bildning i det praktiska lifvets olika stadier, der han såsom handtverkare eller annan yrkesidkare kan komma att ingå, då hans medellösa föräldrar icke hafva tillfälle att bekosta hans vidare skolbildning; och jag anser, att det skulle vara lyckligt, om vi kunde uppflytta alla dessa mindre läroverk till treklassiga, ty folkskolan ersätter dem icke, och den är dessutom öfverbefolkad med femtio till sextio å 80 lärjungar på hvarje lärare, och ty värr leder detta icke till något godt resultat, och hvarje mindre läroverks uppflyttning minskar betydligt lärjungeantalet vid de närgränsande högre läroverken, hvarest nu måste anställas en mängd extra lärare, hvilka icke erfordras då lärjungeantalet betydligt nedgår. — Staten gör således ingen förlust vid de lägre läroverkens uppflyttning. — Jag yrkar fortfarande bifall till motionen.

Herr Aug. Peterson: Jag betviflar icke, då så många framstående talare yttrat sig i frågan, att en utvidgning af denna skola är af stor vikt för Lindesberg. Om den har lika goda skäl för sig, som beträffande den skola, hvarom fråga var i föregående punkt, lemnar jag dock derhän, ty jag känner det icke. Jag vill endast nämna, att, då jag röstade för Stats-Utskottets förslag i förra frågan, kommer jag att göra det äfven i denna. Jag anser nemligen icke saken vara så angelägen, att den icke bör få den utredning som erfordras, och som det varit en princip inom Riksdagen, att regeringen skall utreda frågor af dylik beskaffenhet som den nu föreliggande, och om det är behöfligt, då komma med proposition derom till Riksdagen, som då icke brukat afslå sådana frå-

Om utvidg- gor, kommer jag att af princip rösta för bifall till Stats-Utskottets
ning af peda- hemställan.
gogien i
Lindesberg.
(Forts.)

Sedan öfverläggningen förklarats slutad och propositioner blifvit gifna enligt de yrkanden, som förekommit, biföll Kammaren Utskottets hemställan.

Punkterna 18 och 19:

Biföllos.

Punkten 20:

Utskottet hade i denna punkt gjort en så lydande, med Kongl. Maj:ts i ämnet framställda förslag öfverensstämmande hemställan:

“att Riksdagen må medgifva att af de docenter, som vid nästkommande års början äro eller derefter blifva anstälde vid universitetens teologiska och filosofiska fakulteter, men icke innehafva docentstipendium, ett antal af intill tjugu i Upsala och intill tio i Lund må, i händelse de öfvergå i elementarläroverkets tjänst, för bestämmande af lönegrad räkna sig till godo högst fem år af den tid, de efter början af år 1879 deltagit i undervisningen vid universitetet, under de vilkor och närmare bestämmelser, som af Kongl. Maj:t för undfående och bibehållande af dylik förmån för docent vardas bestämda“.

Herr Carl Ericson anförde: Herr Talman! Mine Herrar! Jag har förgäfvat sökt att i Kongl. Maj:ts nådiga proposition finna några skäl anförda, som kunde synas för mig talande, hvarför denna rätt till lönetursberäkning icke kunnat tillerkännas samtliga docenterne vid universitetet, ty dels synes mig billigheten fordra att så blefve förhållandet, dels synes det mig ligga i universitetens intresse, att sådana rättigheter tillerkändes dem. Det måste efter min öfvertygelse ligga i *universitetens* intresse, därför att, såsom nu är förhållandet, det ofta händer, att för en ung man, hvilken fullbordat sina studier, det vill säga avslutat sina examina och hunnit så långt, att han kan blifva docent och således idka sjelfständiga studier, framställer sig den frågan, huruvida han skall lemna universitetet och ingå vid elementarläroverken och från första början räkna tjänsteår, eller han skall fortsätta vid universitetet och vidare odla sitt vetande. Denna fråga rycker mången man från universitetet. Om han kunde stanna några år, skulle han kanske kunna utveckla sitt vetenskapliga vetande, och det kunde måhända varit sådant gry i honom, att han skulle blifvit en nyttig och verksam arbetare i vetenskapens tjänst.

Ett dylikt medgifvande skulle äfven vara till fördel för *elementarläroverken*, ty det är otvifvelaktigt, att, om en sådan lärare kommer i elementarläroverkets tjänst, han skall med mera för-

måga meddela undervisning åt sina lärjungar, då han förut under en längre tid haft tillfälle att vid universitetet egna sig åt vetenskapliga studier.

Det synes mig således ur båda dessa synpunkter vara önskligt, att samtliga docenterne tillerkändes lönetursberäkning i stället för det mindre antal, som nu skulle komma att åtnjuta denna förmån, eller tjugu i Upsala och tio i Lund. Jag hyser dock någon tvekan om, huruvida det kan ligga inom min befogenhet att yrka något sådant, då det icke öfverensstämmer med Kongl. Maj:ts proposition och icke af Utskottet ifrågasatts samt ej heller motion derom blifvit väckt. Vid sådant förhållande och under antagande att jag icke är befogad att nu framställa ett förslag i dylik syftning, inskränker jag mig att uttala mitt beklagande deröfver att Kongl. Maj:t icke ansett sig böra begära för samtliga docenter den rätt till löneturs beräkning, som här blifvit för visse bland dem föreslagen, och gör intet särskildt yrkande.

Vidare anfördes icke. Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 21—27.

Blefvo äfvenledes bifallna.

Punkten 28.

Mom. a).

Bifölls.

Uti *mom. b)* hade Utskottet, i anledning af Herr *Jonas Jonassons* i Gullaboås motion, N:o 52, — innehållande förslag derom, att Riksdagen måtte besluta, att statsbidrag enligt nu gällande bestämmelser skulle tillerkännas skoldistrikt jemväl till aflöning åt lärare och lärarinnor vid folk- och småskolor för den tid, de undervisade utöfver åtta månader om året, samt för detta ändamål ställa nödiga medel till Kongl. Maj:ts förfogande genom förhöjning med 20,000 kronor i förslagsanslaget till lärares och lärarinnors aflöning vid folk- och småskolor — på anförda skäl hemstält:

Om ifrågasatt förhöjning af statsbidraget till folk- och småskolelärares aflöning.

att berörda motion icke måtte af Riksdagen bifallas.

Sedan föredragning skett af denna hemställan, lemnades ordet på begäran till

Herr *Jonas Jonasson* i Gullaboås, som yttrade: Stats-Utskottet har fästat mycket litet afseende vid denna motion, oakadt den är mera vigtig än man vid första påseendet anser den vara.

Såsom vi alla veta, beslutades af sistlidet års Riksdag en skrifvelse till Kongl. Maj:t derom, att lärare och lärarinnor vid folkskola och småskola skulle erhålla ersättning för öfverläsningsmånad i förhållande till den kontanta lön, de åtnjoto för den

Andra Kammarens Prot. 1878. N:o 29.

Om ifrågasatt förhöjning af statsbidraget till folk- och småskolelärares aflöning.
(Forts.)

vanliga undervisningstiden 8 månader om året. Man utgick, då från den synpunkten, att lärarnes och lärarinnornas lön derigenom skulle i någon mån förbättras; men det visade sig snart, att denna förändring verkade alldeles motsatsen, ty så snart skolstyrelserna fingo reda på den i följd af Riksdagens skrivelse i September månad nästlidet år utfärdade Kungl. Kungörelsen, enligt hvilken församlingarna icke för detta ändamål erhöles något statsbidrag, i följd hvaraf kostnaden för öfverläsningsmånaderna i folkskolan skulle blifva 75 kronor i stället för de förut kostat 2 tunnor spanmål, blefvo öfverläsningsmånaderna indragna. Således uppkom genom detta beslut icke någon fördel, utan tvärtom förlust för såväl lärarne som församlingarne, emedan öfverläsningsmånaderna äro särdeles behöfliga.

Ehuru jag har föga hopp om att kunna utverka beviljandet af denna lilla, men särdeles behöfliga summa, kan jag dock icke underlåta att yrka afslag å Utskottets hemställan och bifall till min motion; och jag gör det, för att derigenom skulle beredas tillfälle att afhjelpa den stora olägenhet, som blifvit en följd af Riksdagens förlidit år fattade beslut. Det händer visserligen sällan, att, i sådana frågor som den förevarande, Utskottets hemställan, om derigenom ett anslags beviljande på grund af enskild motion blifvit afstyrkt, af Kammaren afslås och motionen bifalles, men då just i dag ett sådant fall inträffat i afseende på en fråga af mycket mindre betydighet än denna, vågar jag anhålla om proposition på afslag å Utskottets hemställan och bifall till min motion.

Herr Aug. Peterson: Utskottet har som skäl för sitt afstyrkande af motionärens förslag anført, att det icke vore lämpligt att undervisningen i folk- och småskolan fortginge längre än 8 månader om året. Detta är visserligen sant; men jag får fästa uppmärksamheten derå, att det för vissa församlingar är nästan omöjligt att underhålla så många lärare som behöfves, ty denna kostnad är ganska stor. Många församlingar trodde äfven att, då Riksdagen beslöt, att lärare och lärarinnor vid folk- och småskolor skulle erhålla proportionsvis lika stor aflöning för den tid de undervisade utöfver de lagstadgade 8 månaderna om året, staten äfven till denna extra tjenstgöring skulle i statsbidrag lemna proportionsvis lika stor dividend, som för den ordinarie lästiden af 8 månader. Då så icke varit förhållandet, har motionären med sitt förslag afsett att härutinnan söka ändring. För min del anser jag, att han har rätt i sitt yrkande och jag tror, att ett bifall till motionen skulle bereda stor lättnad för många församlingar, som icke hafva råd att skaffa sig så många lärare som behöfvas, utan derföre äro tvungne att låta lärarne läsa ända till 9 å 10 månader om året.

Jag yrkar derföre afslag å Utskottets förslag och bifall till motionen.

Herr Lind: Jag får bekänna, att jag är både Riksdag och Regering tacksam för det understöd, folkskolan hittills haft att

glädja sig åt från statens sida. Men jag kan dock icke underlåta att som min åsigt tillkännagifva, att detta understöd ännu är för litet. För min del skulle jag helst hafva önskat bifall till Herr Lundqvists motion, som nyss blifvit afslagen. Vid närmare eftersinnande fann jag dock snart, att sådant vore att taga ett alltför stort steg på en gång eller att begära alltför mycket. Den nu föreliggande frågan åter synes mig vara så enkel och påtaglig, att den verkligen borde af Riksdagen beaktas. Utskottet börjar sin motivering sålunda: "Vidkommande derefter förslaget om statsbidrag till aflönning åt lärare och lärarinnor vid folk- och småskolor för undervisning under längre tid än den stadgade, har detta förslag icke kunnat undgå att synas Utskottets ärdeles olämpligt." Jag tycker tvärtom, att det skulle vara särdeles lämpligt att lemna ett dylikt understöd. Utskottet fortsätter vidare: "till stöd för hvilken åsigt torde få anföras, att längre undervisningstid synes dels icke nödvändig, då numera fortsättningsskolor finnas, och dels jemväl otjenlig, enär derigenom läraren eller lärarinnan skulle komma att gå i mistning af väl behöflig hvilotid." Jag ber härvid få fästa Kammararens uppmärksamhet derpå, att, hvad de omtalade fortsättningsskolorna beträffar, i min ort åtminstone, det tillgår på det sätt, att under två månader sker denna extra läsetid, som ofta förekommer utom den lagstadgade läsetiden af åtta månader om året. Vidare ber jag få påpeka, att, om icke staten lemnar bidrag till nu med motionen åsyftade ändamål, så kommer den fattigare befolkningens barn att gå miste om en del af den undervisning, som eljest skulle hafva stått dem till buds. Det är verkligen den fattigare delen af befolkningen som lättast kan hålla sina barn i skolan under dessa öfverläsningsmånader, Februari och November, och då tycker jag verkligen att man icke, genom att nu afslå motionen, bör beröfva dessa barn det tillfälle att förskaffa sig det ytterligare lilla mått af kunskaper, som på detta sätt skulle kunna dem beredas.

Jag får för min del på det varmaste anhålla, att Kammararen, med afslag å Utskottets förslag, behagade lemna sitt bifall till motionärens framställning.

Härmed var öfverläggningen slutad. Herr Talmannen gaf först proposition på bifall till Utskottets hemställan och derefter på yrkandet, att nämnda hemställan måtte afslås och i stället den ifrågavarande motionen vinna bifall; och fann Herr Talmannen den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Då votering likväl begärdes, blef en omröstningsproposition af följande lydelse uppsatt, justerad och anslagen:

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemställt i 28:de punkten mom. b) af utlåtandet N:o 11, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Om ifrågasatt förhöjning af statsbidraget till folk- och småskolelärares aflönning.
(Forts.)

Vinner Nej, har Kammaren med afslag å Utskottets hemställan bifallit Herr Jonassons motion.

Voteringen försiggick och utföll med 111 ja mot 18 nej; i följd hvaraf Kammaren bifallit Utskottets hemställan.

Mom. c)

Ang. framställning om utarbetande af ny folkskolelag.

Utskottet hade i detta moment yttrat sig öfver Herr C. E. Hjelm's motion N:o 113, hvaruti var föreslaget, att Riksdagen måtte i underdånighet anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes genom sakkunnige, praktiske män låta utarbета och till en kommande Riksdags pröfning förelägga förslag till ny folkskolelag med skärpta minimifordringar för den allmänna medborgerliga bildningen i stället för nuvarande folkskolestadga, samt att Riksdagen måtte ställa ett belopp af 3,000 kronor till Kongl. Maj:ts förfogande, att användas i och för utarbetande af en dylik folkskolelag.

Och hade Utskottet tillstyrkt:

att Herr Hjelm's öförmälda motion måtte af Riksdagen lemnas utan afseende.

Herr Hjelm anförde: Jag har vid åtskilliga föregående tillfällen, såsom den 21 April 1875 och den 28 April 1876, sökt från detta rum ådagalägga nödvändigheten af såväl utarbetandet af en ny folkskolestadga som förhöjning i minimifordringarna för folkskolan; och jag anser mig således icke behöfva upptaga Kammarens tid med framläggande å nyo af de många och talande skäl, som finnas för ett sådant förslag, som afser att få en folkskolelag, som mera öfverensstämmer med tidens fordringar och förhållanden, än nu gällande stadga gör, samt att kunna komma ifrån den verkligt babyloniska förbistring, hvori vi befinna oss i fråga om lagbestämmelserna för folkskoleundervisningen. Vi hafva, mine Herrar! icke mindre än cirka ett halft hundra olika lagbestämmelser rörande folkskolan och det är en ren omöjlighet för befolkningen i orterna att hålla reda på hvad som är lag och icke lag i detta fall samt hvilka rättigheter och skyldigheter föräldrar hafva i afseende å deras förhållande till folkskolan och undervisningen derstädes.

Men jag vill, som sagt, icke upptaga Kammarens tid med att upprepa alla de skäl, som tala för en förändring i detta afseende. Dock kan jag icke undgå att fästa mig vid det sätt, hvarpå Stats-Utskottet behandlar motioner i allmänhet, och så äfven denna. Jag anser, att det värda Utskottet borde egna något mer uppmärksamhet åt de skäl, som framhållas af motionärerna och, om det så förmår, vederlägga dem samt på grund deraf afstyra en väckt motion; men icke, som vid den nu ifrågavarande punkten, helt enkelt säga, att motionären icke gifvit skäl för sitt förslag.

Det är visserligen sant, att jag i min nu ifrågavarande motion

icke afskrifvit en föregående, af mig i samma ämne väckt; men jag har i den förstnämnda hänvisat till de många goda skäl, som i den äldre motionen framhållas för mitt förslag.

Ang. framställning om utarbetande af ny folkskolelag. (Forts.)

Jag har sagt, att det förefinnes en förbistring i våra folkskoleförhållanden. Så till exempel gå barnen en termin på många ställen först i folk- och så i småskolan. De sysselsättas på båda ställena med hvad småskolan mycket väl skulle kunna meddela dem och detta är ren misshushållning med både penningar och arbetskraft, ty den undervisning småskolan kan lemna bör den dyrare folkskolan frikallas ifrån.

Vidare torde böra tillses, att den författning, som utfärdades 1864, nu så många år efteråt kunde vinna tillämpning icke allenast i vissa orter, utan öfver hela riket; att stadgandet om betyg öfver afslutad kurs vid folkskolan ordentligt tillämpades o. s. v.

Tiden synes vara inne att höja minimifordringarne i folkskolan och derigenom bibringa barnen mera för det praktiska lifvet användbara kunskaper än det nuvarande programmet upptager. Förhållandena hafva gestaltat sig annorlunda nu mot hvad de voro 1842, då detta minimum föreskrefs, och den gällande folkskolestadgan, den tarfvar i sanning omarbetning, hvilket är allmänt erkänt. Då nu erfarenheten visat, att en ganska lång tid brukar gå förbi, innan Riksdagen får svar på sina framställningar i skrivelser, att 4 eller 5 år torde behöfvas för att sätta beslutet om ny folkskolestadga i verkställighet, om det nu fattades så tror jag tiden vara inne att fatta ett sådant beslut.

Jag finner emellertid icke anledning att för närvarande framställa något bestämdt yrkande, alldenstund Medkammaren redan fattat sitt beslut i enlighet med Utskottets omotiverade afstyrkande.

Efter det öfverläggningen härmed förklarats slutad, bifölls Utskottets hemställan.

Punkterna 29 och 30.

Biföllos.

Punkten 31.

Kongl. Maj:t hade föreslagit Riksdagen, att provincialläkarelönerna måtte från och med år 1879 utgå med 2,000 kronor, och derutöfver med ett ålderstillägg af 500 kronor efter femton års tjänstgöring, samt att, för beredande af tillgång till normallönernas utbetalande, anslaget till provincialläkares aflönande måtte ökas med 55,000 kronor; hvaremot det på innevarande års extra stat uppförda anslag till dyrtidstillägg åt provincialläkare, 44,400 kronor, icke skulle vidare utgå.

Ang. ändrade löneförmåner för provincialläkare.

I sammanhang med berörda nådiga framställning, hade Utskottet till behandling förehåft följande inom Riksdagen i ämnet väckta motioner, nemligen:

Ang. ändrade löneförmåner för provincialläkare. (Forts.) af Herr *O. Ljungqvist* (motion N:o 11 inom Första Kammaren), hvilken föreslagit, att Riksdagen ville på det sätt bifalla Kongl. Maj:ts omförmälda nådiga framställning, att provincialläkarnes löner bestämdes att från och med år 1879 utgå med 2,000 kronor och att derutöfver två ålderstillägg skulle, hvartdera å 500 kronor, utgå det första efter tio och det andra efter femton års tjenstgöring;

af Herrar *E. Clairfelt, L. Torpadie, O. Bergius, W. Farup, L. J. Fahlander, P. A. Hellgrén, C. E. Hjelm* och *J. E. Billström* (motion N:o 38 inom Andra Kammaren), hvilka bland annat, hvarom nu ej är fråga, afgifvit ett med Herr *O. Ljungqvists* nyss omförmälda framställning öfverensstämmande förslag;

af Herr *Jöns Persson* i Grysshult (motion N:o 99 inom Andra Kammaren), som dels föreslagit, "att Riksdagen måtte för sin del besluta upphäfvandet för kommunerna att hädanefter bygga och underhålla läkarebostäder samt ställa till Kongl. Maj:ts förfogande ett reservationsanslag tillräckligt för att tilldela provincialläkare, som hädanefter tillsättas, en årlig hyresersättning, förslagsvis beräknad till 500 kronor" och dels, för den händelse förestående allmänna förslag icke skulle vinna Riksdagens bifall, hemställt, "att Riksdagen måtte ställa till Kongl. Maj:ts förfogande lön för en provincialläkares anställande inom södra delen af Sunnerbo härad jemte årlig hyresersättning till densamma, förslagsvis beräknad till 500 kronor"; samt

af Herr *C. Johansson* (motion N:o 112 inom Andra Kammaren), hvilken hemställt, att Riksdagen, med afslag å Kongl. Maj:ts förslag om löneförhöjning för provincialläkare, måtte besluta, att alla provincialläkaredistrikt, som fortfarande ville åtnjuta förmånen af provincialläkare med lön å stat, skulle vara skyldiga att anskaffa och underhålla bostad åt läkaren, men att, derest detta förslag ej vunne Riksdagens bifall, Riksdagen måtte besluta, att den skyldighet, som nu åligger en del provincialläkaredistrikt i fråga om anskaffande och underhåll af bostad åt läkaren, måtte upphävas.

Och hade Utskottet, i anledning af alla dessa förslag, uti förevarande punkt tillstyrkt:

a) att Riksdagen må besluta, att provincialläkarelönerna skola från och med år 1879 utgå med 2,000 kronor, och derutöfver med ett ålderstillägg af 500 kronor efter femton års tjenstgöring, samt att för beredande af tillgång till normallönernas utbetalande anslaget till provincialläkares afönande må ökas med 55,000 kronor;

b) att ofvan berörda af Herrar *O. Ljungqvist* och *E. Clairfelt* m. fl. väckta förslag icke må vinna Riksdagens bifall;

c) att Herr *Jöns Perssons* omförmälda motion icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda; och

d) att jemväl Herr *C. Johanssons* ofvan berörda motion må af Riksdagen lemnas utan afseende."

Efter uppläsning af Utskottets hemställan i *mom. a*), yttrade Ang. ändrade löneförmåner för provin- cialläkare.

Herr Clairfelt: Jag anhåller först att i afseende å föredragningssättet få framställa det yrkande, att samtliga punkterna måtte blifva föredragna och i ett sammanhang få diskuteras. Sedan Kammaren yttrat sig öfver denna min vördsamma hemställan, ber jag att åter få ordet.

(Forts.)

Med bifali till Herr Clairfelts framställning, beslöt Kammaren, att öfverläggningen finge omfatta den förevarande punkten i dess helhet; i följd hvaraf föredragning nu skedde jemväl af *mom. b*), *c*) och *d*); och lemnades derefter ordet ånyo till

Herr Clairfelt, som anförde: Det må ingen förtänka mig och de med mig inom Kammaren liktänkande i denna sak, att vi väckt en motion i frågan, ty när man läst Sundhetskollegiets eller, som det nu kallas Medicinalstyrelsens yttrande i ämnet, kommer man ovilkorligen till den åsigt, att premisserna i utlåtandet icke stå i öfverensstämmelse med konklusionen. Sedan Sundhetskollegiet först framhållit, huru provincialläkaretjänsterna äro för deras innehafvare betungande, huru desse genom träget och ansträngande arbete offra lif och helsa och huru tillfälle till biförtjenst för dem på senare tiden minskats genom provincialläkaredistriktens styckning och genom inrättandet af allt flera enskilda distriktsläkarebefattningar på landsbygden samt allt flera stadsläkare- och stadsdistriktsläkaretjänster i städerna, yttrar Sundhetskollegiet vidare: att under en sådan fortgående inskränkning i provincialläkarnes utvägar till bergning lefnadskostnaderna alltjemt stigit, hvilket föranledt Riksdagen att bereda löneförbättring åt statens flesta öfriga embets- och tjänstemän, bland andra åt militärläkarne, af hvilka de med provincialläkarne närmast likstälde, nemligen regementsläkarne, numera finge uppbära 2,800 kronor i lön och dessutom särskild dagaflöning under den tid de befunne sig i verklig tjänstgöring; — att militärläkarne alltså vore försedde med högre lönevilkor än provincialläkarne, ehuru de förre jemväl hade den förmånen att under sin i fredstid mindre ansträngande tjänstgöring ega bättre tillfälle att förskaffa sig ökade inkomster medelst enskild praktik eller genom att med sin tjänst förena stadsläkare-, distriktsläkare- eller lasaretsläkarebeställningar m. fl.

Efter ett sådant föregående uttalande har man bort kunna vänta, att Sundhetskollegiet kommit till det slutet, att kollegiet förordat bifall till hvad provincialläkarne i en till Kongl. Maj:t ingifven petition anhållit, eller att deras lön måtte bestämmas till 2,000 kronor med rätt till 2 ålderstillägg. Det är visserligen sant, att Regeringen accepterat Sundhetskollegii yttrande, men det har skett under uttryck, som kunna öfersättas med: härtill är jag nödd och tvungen, ty Regeringen säger, att tillräcklig anledning saknades, åtminstone för det närvarande, att tillstyrka annat än hvad Sundhetskollegiet föreslagit. Man skulle deraf

Ang. ändrade
löneförmåner
för provin-
cialläkare.
(Forts.)

kunna draga den slutsatsen, att Regeringen till följd af den tryckta ställningen inom landet för närvarande icke vågat taga steget fullt ut, och vi trodde oss läsa mellan raderna såväl i Sundhetskollégiu yttrande som i Kongl. Maj:ts proposition till Riksdagen, att det icke skulle illa upptagas om från enskildt håll till Riksdagen gjordes framställning i det syfte, vår motion innehåller. Nu har Stats-Utskottet funnit betänkligt att gå längre än Sundhetskollégiet och Kongl. Maj:t gjort. Jag klandrar i ingen mån dessa betänkligheter; tvärtom finner jag det ganska förklarligt, att ett Utskott anser sig icke kunna gå längre än Regeringen och den sakkunniga myndighet som sig i frågan yttrat; och då Stats-Utskottet i sina åsichter varit enhälligt, ty jag vågar icke smickra mig med, att den af Herr Liss Olof Larsson afgifna reservation, hvars innehåll icke är antydd, går i samma riktning som vår motion, skall jag icke drista mig att göra något yrkande om bifall till denna motion, ett yrkande som antagligen icke heller skulle röna något understöd i denna Kammare. Men ett yrkande, som jag deremot vill framställa och hvilket jag hoppas att Kammaren mera välvilligt måtte upptaga, är det, att Kammaren behagade förena sig i det beslut, som Första Kammaren enhälligt och utan votering fattat, nemligen att förkorta tiden för rättigheten att åtnjuta ålderstillägg från 15 år till 10 år. Till ett sådant yrkande har jag grundad anledning, till följd deraf att, såvidt jag känner, icke vid någon lönerogering, som af Riksdagen blifvit gjord, bestämts en tid af 15 års tjenstgöring för rätt att åtnjuta ålderstillägg. Vid regleringen af lönerna inom de centrala embetsverken bestämdes 5 års tjenstgöring för första ålderstillägget och ytterligare 5 års tjenstgöring för det andra. Enligt det beslut, som Kammaren redan fattat i afseende å regleringen af lönerna för förste landtmätarne, stadgades 10 års tjenstgöring för rätten att åtnjuta ålderstillägg. Det skulle således ligga konsekvens deri, att för provincialläkarne bestämdes enahanda tid. Vidare har jag grund för min hemställan i mortalitetstabellerna, deraf jag finner, att dödlighets-procenten icke inom någon klass är så stor, som inom denna. Provincialläkarens medelålder är omkring 56 år, och 36 år är medelåldern då han tillträder tjensten. Skulle han nu först efter 15 års tjenstgöring erhålla ålderstillägg, finge han en ganska kort tid komma i åtnjutande af denna förmån, som skall utgöra en ersättning för de kunskaper han förvärfvat, den möda, de uppoffringar han nedlagt i tjensten, och han skulle således sannolikt aldrig komma i tillfälle att afbördas sig de skulder han åsamkat sig för sina studier och ofta sedermera för sina lefnadskostnader under tjenstetiden.

Jag vågar således hoppas, att Kammaren icke ovilligt upptager detta mitt yrkande. Stats-Utskottets Herr vice Ordförande har under diskussionen på förmiddagen, i en annan fråga, icke såsom skäl utan såsom en bevekande omständighet anført, att man icke borde fatta olika beslut med Första Kammaren. Jag vågar nu åberopa samma bevekande omständighet. Ty om här fattas ett motsatt beslut mot Första Kammarens, kommer detta

endast att föranleda en gemensam votering. Jag vågar derföre anhålla, att Kammaren ville bifalla Utskottets förslag på det sätt, att Kammaren må besluta, att provincialläkarelönerna skola från och med år 1879 utgå med 2,000 kronor, och derutöfver med ett ålderstillägg af 500 kronor efter 10 års tjenstgöring o. s. v. såsom Utskottets förslag innehåller; och jag tager mig friheten hos Hr vice Talmannen anhålla om proposition på denna framställning.

*Ang. ändrade
löneförmåner
för provin-
cialläkare.
(Forts.)*

Häruti instämde Herrar *Billström* och *Pehr Nilsson* i Vittjerf.

Herr Jöns Persson: Att Utskottet afslagit min motion, vill jag icke klandra, ty vi behöfva iakttaga all sparsamhet med statens medel, men jag trodde likväl, att Kammaren skulle vilja behjerta denna viktiga fråga. I denna del af Sunnerbo härad, som har en befolkning af 40 tusen invånare, ligga byarne så aflägsna från hvarandra, att det ofta är sex mils väg emellan dem, och det inträffar ofta vid sjukbud, till läkaren, som för tillfället kan vara flera mil från hemmet, kommer så sent, att en för tidig död redan bortryckt den sjuke. Nu hafva vi ofta haft före på kommunalstämman frågan om att bilda ett särskildt provincialläkaredistrikt af södra Sunnerbo härad, men det har alltid stött på motstånd från en eller annan kommun, och man kan icke tvinga dem. Det finnes sålunda ingen möjlighet att få en tillräcklig och tillfredsställande läkarevård annorlunda än genom erhållande af detta lilla anslag, som väl icke synes vara ett så synnerligen stort angrepp på statens medel, då det gäller ett så behjertansvärdt ändamål, som det i fråga varande. För icke länge sedan beviljade Kammaren ett anslag af 5,000 kronor för befrämjande af gödboskapsafveln. Jag frågar: är icke detta lilla anslag på 500 kronor, som afser vården af helsa och arbetsförmåga för en stor befolkning, minst lika behjertansvärdt?

Då jag emellertid har mig bekant, att Första Kammaren afslagit motionen, vill jag icke begära proposition på bifall. Jag vågar dock tro, att, om frågan kommit före i denna Kammare först, den skulle rönt ett bättre öde.

Herr Abr. Rundbäck: Jag skall icke rigta ett enda ord af klander vare sig mot Kongl. Maj:ts Regering eller mot Stats-Utskottet för den behandling, som kommit provincialläkarne till del. Ty begge dessa myndigheter hafva föreslagit Riksdagen att antaga hvad Medicinalstyrelsen såsom denna corps' närmaste målsman funnit lämpligt att föreslå. Men hvad jag måste högeligen förundra mig öfver, det är, att Medicinalstyrelsen kunnat så uppträda i denna fråga som den gjort. Medicinalstyrelsen säger, att provincialläkarnes inkomster i förhållande till deras studier, i förhållande till deras tjenstgöring och lefnadskostnader äro otillräckliga, och sedan den motiverat detta på ett för mig öfvertygande sätt, kommer den till det resultat, att de provincialläkare, som hafva varit i tjenst femton år, böra få etthundra, säger etthundra kronor i lönetillägg och de, som hafva under kortare

Ang. ändrade
löneförmåner
för provin-
cialläkare.
(Forts.)

tid tjenstgjort, tvåhundra, säger tvåhundra kronor, i lönetillägg. Är det så, att Medicinalstyrelsen har rätt i påståendet, att lönebeloppen behöfva höjas för provincialläkarne, så låter det nästan som ett *hån* emot hela corpsen, att föreslå i lönetillägg 100 kronor för de äldre och 200 kronor för de yngre. Sedan jag yttrat detta med afseende på Medicinalstyrelsen, ber jag att få gå något in på de anspråk provincialläkarne sjelfve framställt till vederbörande.

Vi känna litet hvar, att det finnes ingen i hela riket som för sin tjenstbefattning behöfver genomgå en så lång studiekurs som läkaren; ingen har en så dryg och så dyr kurs som denne. De allra fleste läkare hafva, innan de lemnat sina stora och påkostande studier, öfverskridit hälften af den medelålder, provincialläkarne uppnå; och när de väl genomgått denna studiekurs med sina mångåriga arbeten och stora kostnader, hvilket lif gå de då till möte? Är det ett lif af bekvämlighet och lugn? Är det ett sådant, der arbete och hvila aflösa hvarandra i regelbunden vaxling? Tvärtom. Det finnes ingen i hela riket, som har ett lif så fullt af ansträngningar, försakelser och mödor, som provincialläkarne. Deras kall utgör en ständig kamp mot alla slags lidanden, plågor och sjukdomar, hvilka, så länge de icke lemna oss människor, icke heller lemna provincialläkarne i fred. När en sådan läkare blir kallad till denna kamp — och det blir han alla tider på dygnet — så måste han lemna all bekvämlighet och hvila, för att skynda till sin lidande nästas hjälp. Ja, han måste offra för de sjukas skull allt afseende på egen helsa. Det är icke nog för honom att såsom en lasarettsläkare, en hospitalsläkare, en stadsläkare, eller garnisonsläkare sköta sina sjuka genom att göra dem besök i deras bostäder, belägna på helt nära håll, utan det gäller för honom att utan afseende på tid, väglag, fortskaffningsmedel eller väderlek gifva sig ut på långa resor, ofta flera mil från sitt hemvist. När han då kommer till sitt mål, så finner han der blott jemmer, oro och bekymmer och, i denna inquietanta ställning skall han, huru medtagen han sjelf är, samla all den lugna besinning, som är möjlig, för att med den mest spända uppmärksamhet taga reda på sjukdomens art och fatta beslut om det behandlingssätt, som skall begagnas. Sålunda får han resa härs och tvärs i sitt distrikt och göra bekantskap med den ens sjukdomen efter den andra till dess han genomlupit hela raden af sjukdomar från början till slut. Hvarken Herrarne eller jag kunna göra sig en föreställning om hvilken ansträngning detta är för kropp och själ. Huru skall det föröfrigt icke anstränga provincialläkarens helsa att jemnt och ständigt vistas i denna sjukdomarnes atmosfer, och hans sinne att jemnt och ständigt höra jemmer och se lidanden och plågor, och till på köpet stå midt i detta elände ofta vapenlös emot förgängelsens förstörande och upplösande makt.

Något annat, som gör provincialläkarens ställning särdeles obehaglig, är den omständigheten, att han icke har någon embetsbroder vid sin sida, hvilkens erfarenhet han kan rådfråga, då han sjelf är villrådig, huru han skall anse och behandla en sjukdom.

En annan omständighet, som jemväl gör provincialläkarens ställning obehaglig, är, att han mera än någon annan tjänsteman är bunden på sin plats. Han kan nemligen blott med svårighet få tjänstledighet, emedan man vanligen icke har någon annan läkare att sätta i hans ställe. Jag frågar således Eder då, mine Herrar, om I ansen dessa läkareplatser vara afundsvärda och om någon af Eder skulle vilja byta med dem?

*Ang. ändrade
löneförmåner
för provin-
cialläkare.
(Forts.)*

Jag vill vidare fråga, om provincialläkarens ekonomiska ställning är sådan, att han kan anses derigenom hafva ersättning för dessa obehag? Ja, möjligen om han får sin bostad i städer eller rika bygder, der han kan få ersättning för sitt besvär, men om han blir anställd inom fattigare bygder, så betalar man honom efter en mycket låg taxa, ja, hans anlåtande beror mycket derpå, att han taxerar sina tjänster lägre, än de verkligen äro värda. Också känner jag att många af dessa provincialläkare på landet i fattiga bygder icke kunna bringa upp sina inkomster af praktiken till så stor summa för året, som deras årliga lön utgör. Jag anser därför att de anspråk, som provincialläkarne sjelfve framställt, visst icke äro öfverdrifna, särdeles om man jemför dem med de aflönningar, som tillkomma läkare på andra platser och i öfrigt tjänstemän, som hafva vida mindre omfattande och dyrbara studier. Jag vill särskildt nämna regementsläkarne, hvilka förut omtalats såsom fullt jemförliga med provincialläkarne. Desse regementsläkare hafva 2,800 kronor i lön. De med regementsläkarne i paritet stående kompanicheferne hafva jemväl 2,800 kronor i lön och dessutom några hundra kronor i tjänstgöringspenningar. Nu är det visserligen sant, att provincialläkarne kunna förskaffa sig inkomster genom enskild praktik, men utvägar till erhållande af särskilda inkomster finnas äfven för officerarne den tid då de äro lediga; och om de sistnämnde skola offra lif och blod för fäderneslandet och därför hafva anspråk på att få en lön, sådan jag nyss nämnde, så gäller väl äfven detsamma för provincialläkarne. De få nemligen oafåtligt draga i fejd mot vårt slägtes hufvudfiende döden, med hela dess här af otaliga slags lidanden och plågor, och i denna kamp stupar också det ena ledet efter det andra af våra ädla provincialläkare. — Det har visat sig, att ungefärligen $\frac{3}{4}$ af de provincialläkare, som dött de sista åren, icke uppnått 60 års ålder, d. v. s. att de dött i människans medelålder. Och detta bevisar tillräckligt, att de utöfva ett lifsfarligt kall, äfvensom att staten icke behöfver uppoffra mycket för dessa tjänstemäns pensionerande.

Och om pensioner i allmänhet äro att betrakta såsom en intjent lön, som staten innehåller åt tjänstemännen för deras ålderdom, komma provincialläkarne således sällan i åtnjutande af denna intjenta lön, emedan de merendels dö, innan de uppnått pensionsåldern.

På dessa skäl skulle jag vilja yrka bifall till den lönereglering provincialläkarne sjelfve begärt och som äfven öfverensstämmer med hvad en motionär föreslagit, men sedan nu Första Kammaren fattat ett särskildt beslut, och nyssnämnde motionär

Ang. ännaråde löneförmåner för provin- cialläkare. (Forts.) äfven förenat sig derom, inskränker jag mig äfvenledes till samma yrkande. Derigenom är åtminstone *något* vunnet för de yngre provincialläkarne, äfven om man tills vidare får uppoffra de äldres intresse, hvilkas år och krafter icke mera tillåta dem att såsom de yngre sköta enskild praktik.

Jag hoppas dock, att vid en kommande riksdag äfven *deras* tur skall komma, och i denna förhoppning förenar jag mig med Herr Clairfelt.

Herr Key: Jag skall endast bedja att i korthet få förena mig med Herr Clairfelt i hans yrkande på bifall till punkten, sådan den lyder, med den förändring Första Kammaren beslutit, d. v. s. en förkortning af tjänstgöringstiden för lönetilläggs erhållande från 15 till 10 år, emedan jag tror, att många och goda skäl tala för denna förkortning.

Orsaken, hvarföre icke Utskottet genast tillstyrkte detta beslut var, att endast och allenast, då Kongl. Maj:t föreslagit 15 år, man icke ansåg sig redan i Utskottet böra gå ifrån denna bestämmelse.

Herr Liss Olof Larsson: hvilken, enligt anteckning å utlåtan- det, inom Utskottet anmält reservation vid förevarande punkt, yttrade: Jag har endast begärt ordet för att gifva till känna, hvad min afsigt varit dermed, att jag låtit anteckna mig såsom reservant i denna punkt.

Jag är nu i det hänseendet i tillfälle att upplysa Herr Clairfelt derom, att meningen med min reservation ingalunda varit att föreslå någon nedsättning i de förmåner, som af Kongl. Maj:t blifvit begärda för provincialläkarne, utan har jag endast, under förutsättning, att man — såsom här är i fråga —, skulle vilja gå utöfver det anslagsbelopp, Kongl. Maj:t begärt, velat framhålla ett sätt att bereda provincialläkarne löneförhöjning utan att statskassan derigenom betungas. Detta resultat skulle nemligen vinnas, om man ville begagna den utväg, som finnes angifven i Herr C. Johanssons motion, hvilken afser, att alla provincialläkaredistrikt, som ville åtnjuta förmånen af provincialläkare å stat, skulle vara skyldige att hålla honom med bostad. Som Herrarne torde hafva sig bekant, hafva en stor del provincialläkaredistrikt redan nu denna skyldighet, och då jag för min del icke kan inse, hvarför staten skall hafva större skyldigheter mot ett distrikt än mot ett annat, har jag ansett, att man kunde bereda provincialläkarne en fördel, derigenom att *alla* distrikt skulle åläggas att hålla sina läkare med bostad. Det är endast detta jag afsett med min reservation, och har jag nu icke annat yrkande att framställa, än på bifall till hvad Utskottet föreslagit.

Herr Jöns Rundbäck: Då den siste ärade talaren begärde ordet, trodde jag nästan, att han hade något nytt yrkande att göra, men då han icke gjort detta och jag väl kan förstå, att hvarken Kongl. Maj:t eller Stats-Utskottet kunnat komma till nå-

got annat resultat, än det som i Utskottets förslag föreligger, anser jag för min del, att det bästa vore, om Andra Kammaren nu ville förena sig om det beslut, Första Kammaren nyss fattat.

De skäl, som tala för bifall till den nu föreslagna förhöjningen i provencialläkarnes löner äro så talande, att jag icke tror, att det finnes en enda ledamot i hela Kammaren, som icke med fullt skäl kan vitsorda, att de äro fullt afsevärda.

En och hvar, som något så nära känner till den tid, som erfordras för att utbilda sig till läkare, vet, att deras kurs är ganska långvarig, och i allmänhet kan man beräkna, att de fleste, som utbilda sig till provencialläkare, i medeltal redan uppnått 32 år, innan de erhållit en sådan befattning. Om nu deras tjänstetid reduceras sig till 18 år, skulle det, enligt min tanke, se ut nästan som ett hån, om man för alla de mödor och strapatser de under sin tjänstgöring fått underkasta sig, endast under de tre sista åren af tjänstetiden skulle tillerkänna dem ett lönetillägg af 500 kronor.

För att visa, huru sträng och svår dessa provencialläkares tjänstgöring ofta är, skall jag bedja att nu för Kammaren få anföra ett exempel från det provencialläkaredistrikt, inom hvilket jag bor.

Der fans för några år tillbaka en gammal, utmärkt skicklig och allmänt omtyckt provencialläkare, som ofta satte till på sina tjänstesor lika mycket som han förtjenade, enär han, då hans patienter oftast voro fattigt folk, sjelf måste bekosta de läkemedel han ordinerade.

Han blef slutligen af sina resor så sjuk, att han numera icke kan gå, utan skjutes lam omkring på gatorna af en tjänare.

Den, som efter hans afskedstagande sökte och erhöll platsen, hade på samma gång också en bisyssla såsom läkare vid en fabrik, men då han icke tilläts att bo, der fabriken var belägen, afsade han sig genast provencialläkarebefattningen. Sedan fingo vi en tredje; han kom ända från S:t Barthelemy, men som han var alldeles obekant på orten, fick han ingen praktik, och huru han med sin familj skall kunna lefva på sin lilla lön, har jag svårt att förstå. Detta är dock ett ganska folkrikt distrikt; men han har att täfla med alla de många läkarne i Göteborg, och äfven på landsbygden finnas fem andra läkare. När emellertid det kan vara så svårt för en läkare i ett sådant distrikt, huru skall det då icke vara i andra, der läkaren får göra resor på 20 å 30 mil och der han kan få vara ute i 4—5 dagar för att förtjena några kronor. Det är väl då icke mera än billigt, att hans lön icke sättes alltför knapp.

Visserligen skulle jag velat i mitt yrkande gå något längre än den förste talaren, men för att båda Kamrarne må stanna i samma beslut, skall jag förena mig med Herr Clairfelt i hans yrkande.

Herr Torpadie: Jag skulle, Herr vice Talman, göra mig skyldig till ett oförlåtligt missbruk af Kammarens tid, om jag i

*Ang. ändrade
löneförmåner
för provin-
cialläkare.
(Forts.)*

Ang. ändrade
löneförmåner
för provin-
cialläkare.
(Forts.)

min egenskap af motionär lät förleda mig att nu framkomma med något längre anförande, efter de vackra och välvilliga ord, som blifvit yttrade af den, som först hade ordet i denna fråga. Jag inskränker mig därför till att i största korthet förklara, det jag till alla delar med honom instämmer, och tillåter mig derutöfver endast påpeka en omständighet, hvilken, så vidt jag hört, icke af någon af de föregående talarne framhållits, men som, efter min uppfattning, bör få ingå såsom en betydande faktor vid denna frågas bedömmande. Jag menar härmed det förhållande, att provincialläkaren i allmänhet icke har någon utsigt till befordran; när en läkare erhållit en sådan plats stannar han vanligen der, till dess han afgår med döden eller efter afsked. Då så är och då dertill kommer, att läkarne äro de bland alla statens tjänstemän, hvilkas utbildning kräfver den längsta tid och de i allt fall icke kunna erhålla högre lön än 2,500 kr., synes mig billigheten fordra, att de åtminstone få komma i åtnjutande af denna ringa lön efter 10 års tienstgöring. Jag upprepar min anhållan om bifall till Herr Clairfelts yrkande.

Med Herr Torpadie instämde Herr *Granlund*.

Herr Danielsson: Jag begärde ordet egentligen med anledning af Herr Abraham Rundbäcks yttrande. Denne talare uttalade nemligen ett skarpt klander mot medicinalstyrelsen, därför att den icke föreslagit så höga löner åt provincialläkarne, som Herr Rundbäck ville hafva; han riktigt bannade upp denna styrelse. Mig förefaller det åter, som medicinalstyrelsen icke gjort sig förtjent af ett dylikt klander, utan har den, efter mitt sätt att se saken, gått ganska förståndigt till väga. Det får väl nemligen numera anses vara en erkänd sak, att regleringen af tjänstemännens löner hittills i allmänhet bedrifvits så, att dessa löner satts allt för höga. Nu föreligger ett förslag till reglering, enligt hvilket lönerna skulle blifva måttliga, och då far man ut på det sättet som Herr Rundbäck. Det ser nästan ut, som han blygdes öfver, att han sjelf har så stor lön och så litet att göra; åtminstone kan jag icke förstå hans yttrande på annat sätt. Jag kan för min del icke instämma i något klander mot, utan vill hellre uttala min tack till medicinalstyrelsen. Dessutom är det en annan sak, som man icke får glömma, och det är, att provincialläkarne, utom sin lön, äfven hafva särskild ersättning för sitt besvär. Visserligen har man här velat påstå, att denna ersättning icke vore mycket att räkna, men jag känner orden, der fattiga sjuklingar icke kunnat komma i åtnjutande af läkarevård, därför att de icke haft råd att betala den der "lilla" ersättningen. Jag tror därför, att de, som föra sådant tal, icke hafva fullt reda på saken. Skulle deremot Kongl. Maj:t och Riksdagen vilja fastställa en taxa för provincialläkarne, då skall äfven jag vara med om att höja deras löner; men såsom det nu är, yrkar jag bifall till Utskottets hemställan. Dock går jag gärna in på den af Herr

Clairfelt föreslagna förändring, att de må komma i åtnjutande af *Ang. ändrade löneförmåner för provin-*
 ålderstillägg efter 10 års tjenstgöring. *cialläkare.*
 (Forts.)

Herr Leijer: Jag instämmer helt och hållet med den förste talaren. Efter hans vackra föredrag kan det icke vara mycket skäl att vidare yttra sig, men på grund af den kännedom om dessa läkares förhållanden, som jag kan antagas hafva och har, ehuru jag sjelf endast en och annan gång på tillförordnande skött provincialläkarebefattning, skulle min tystnad möjligen kunna misstydas, och derföre har jag velat säga detta. Mot mig kan visserligen den invändning rigtas, att den åsigt medicinalstyrelsen, som också kan antagas känna deras behof i detta fall, uttalat, väl bör vara mera bestämmande än den enskildes. Jag tillåter mig icke bedöma dess åtgöranden och åsikter, men ber att, med anledning af hvad här förut derom yttrats, få nämna, att jag föreställer mig, att medicinalstyrelsen uttalat sig på grund af sin vissa af erfarenheten stadgade öfvertygelse, att det icke är aflönningen, som bestämmer provincialläkarnes nit, och förlitat sig på, att deras pligtrohet ej skall svika, och beklagar jag endast härvid, att styrelsen icke visat det förtroende till Riksdagen, att ställa sina anspråk högre, emedan jag är säker på, att Riksdagen då, med frikostig hand skulle hafva gått dessa så berättigade anspråk till mötes. Andra Kammaren vill, derom är jag förvissad, icke beskyllas för en handling, som rent af skulle kallas ett hån, nemligen att sätta provincialläkarne i den undantagställning gent emot andra statens tjenstemän att först efter 15 års tjenstgöring få ett ålderstillägg, som tilldelas andra vid fem och tio års, helst man vet, att bland alla tjenstemän, provincialläkarne äro de, som tidigast blifva utslitna och hvilkas medel-lifslängd är kort, och således ett stort flertal bland dem, efter förloppet af nämnda tidrymd, icke skulle komma i åtnjutande af dylikt ålderstillägg.

Öfverläggningen var slutad. Herr Talmannen upptog de yrkanden, som blifvit gjorda, beträffande *mom. a*, samt gaf, enligt dem, propositioner såväl på bifall till Utskottets hemställan i oförändradt skick, som ock på antagande af det ändringsförslag, Herr Clairfelt under öfverläggningen framställt; och enär den senare propositionen besvarades med öfvervägande ja, hade Kammaren alltså bifallit Utskottets hemställan, med den förändring, att det tillstyrkta ålderstillägget å provincialläkarnes löner beviljades, att utgå efter *tio* års tjenstgöring.

Mom. b, c och d, i afseende å hvilka inga yrkanden förekommit, blefvo derpå, hvar för sig, bifallna.

Punkterna 32—35.

Biföllos.

Om anslag
till Zoologiska
stationen vid
Kristineberg.

Punkten 36.

I anledning af Kongl. Maj:ts nådiga framställning derom, att för underhåll af den zoologiska stationen vid Kristineberg i Göteborgs och Bohus län samt för främjande af arbetena vid densamma måtte anvisas ett reservationsanslag af 2,000 kronor, hade Utskottet hemställt:

att för ofvan omförmälda ändamål måtte på extra stat för år 1879 anvisas ett belopp af 2,000 kronor.

Ordet begärdes af

Herr Liss Olof Larsson, som anförde: Jag ber endast få tillkännagifva, att jag för min del icke kommer att bifalla Kongl. Maj:ts af Stats-Utskottet i den föredragna punkten förordade framställning. Jag har nemligen icke lyckats få klart för mig, hvad Kongl. Maj:t egentligen menar med det nu ifrågavarande anslaget, då jag ser, att i en efterföljande, den 69:de punkten i utlåtandet, jemväl är fråga om ett af Regeringen i ungefär enahanda syfte begärdt, samt äfven af Utskottet tillstyrkt anslag, nemligen för "zoologiska och fysikaliska undersökningar af de Sverige omgifvande haf". Således *tvänne* särskilda anslag för zoologiska ändamål. Det blir hvad man kallar tårta på tårta.

Såsom skäl för den gjorda framställningen är af Kongl. Maj:t icke anfördt annat, än att för det ifrågavarande vetenskapliga ändamålet är en donation af några tusen kronor lemnad samt att staten måste lemna något bidrag för att kunna draga någon fördel af denna donation. Detta påminner om den ryktbara donationen i Skara, der man år efter år får gifva ut tusentals kronor för att få veta, hvart de andra, som blifvit donerade, tagit vägen, eller, med andra ord, för att få någon nytta af dem. Jag har velat uttala detta nu, ty framdeles torde nog Riksdagarna få erfara följderna af det frö som här nedlägges i form af 2,000 kronor.

Jag yrkar afslag.

Herr Carl Anders Larsson: Jag vill icke vara med om att införa en sådan princip som den att, derföre att en donation gjorts för en viss institution, staten skall vara tvungen att uppoffra de medel, som fordras för att göra denna institution till en verklighet.

Jag instämmer derföre med Herr Liss Olof Larsson och yrkar afslag å punkten.

Herr Billström: Jag vill endast på de skäl Stats-Utskottet anfört i sin motivering till den föredragna punkten vördsammast anhålla om bifall till densamma.

Efter det öfverläggningen förklarats slutad och Herr Talmanen framställt propositioner i enlighet med de gjorda yrkandena, biföll Kammarerna Utskottets hemställan.

Punkterna 37 och 38:

Biföllos.

Uti *punkten 39* hade Utskottet hemställt:

att de under åttonde hufvudtiteln uppförda *ordinarie* anslag, uti hvilka förändring icke blifvit af Utskottet ifrågasatt, måtte uppföras till enahanda belopp, som i gällande riksstat vore upptagna, dock att uti anslaget till skrifmaterialier och expenser, ved m. m. måtte få vidtagas den jemkning, som för jemnande af hufvudtitelns slutsumma kunde finnas erforderlig.

Med anledning af hvad sålunda blifvit hemställt, yttrade

Herr C. A. Larsson: Om man bifaller denna punkt, har man ock derigenom godkänt alla öfriga i den till betänkandet hörande tabellen Litt. C upptagna summor. Bland dem finnes ett belopp på 81,000 kronor till institutet för döfstumma och blinda vid Manilla, hvilket belopp följaktligen skulle komma att kvarstå, oaktadt jag i en motion vid denna riksdag visat, att de vid institutet anstälde tjänstemännen icke få de löner, som af Riksdagen blifvit åt dem bestämda. Jag finner att Utskottet tillstyrkt den vid Manilla befintliga blindafdelningens afskiljande från döfstummeinstitutet och hemställt att det för sådant ändamål äskade anslaget, 15,000 kronor, måtte af Riksdagen beviljas. Men dervid har Utskottet helt och hållet försummat att å det hittills beviljade anslaget, hvilket omfattar båda afdelningarne af institutet, göra motsvarande indragningar. De summor, som äro beräknade för denna blindafdelning, finnas upptagna i en Kongl. proposition vid 1866 års riksdag och äro beräknade till underhåll och vård af 60 blinda elever å 250 kronor eller tillhopa 15,000 kronor, hvartill komma under Lit. B. i den uti Kongl. Maj:ts proposition intagna tabellen uppförda lönebelopp å 2,000, 1,500, 1,000 kronor o. s. v., tillhopa 6,500 kronor. Då man nu med den nya anordningen ämnar anslå särskilda medel till lärarnes aflöning, så hemställer jag, om det kan vara meningen, att direktionen för Manilla får behålla alla dessa hittills beviljade anslag och göra med dem på samma sätt som med anslagen till döfstummeinstitutet, eller gifva de största klumparne åt ett par lärare och låta dem som uträtta mesta arbetet eller arbetsbien få sitta emellan. Jag skulle derföre vilja framställa det yrkande, att Kammarren, med godkännande af de i denna punkt afsedda öfriga anslagen, ville låta beslutandet angående ifrågavarande 81,000 kronor anstå, tills man får se om man är i tillfälle att göra några indragningar, dels till följd af min motion och dels till följd af framdeles möjligen beviljade extra anslag för blindafdelningen vid Manilla, hvilka föreslagits utan motsvarande nedsättning i anslaget för institutet i sin helhet.

Andra Kammarens Prot. 1878. N:o 29.

Herr Berg: När den föregående talaren började sitt yttrande, begärde jag ordet, enär jag antog att han skulle komma att vidröra det ämne som han i en motion framhållit och hvarom en senare punkt af detta betänkande handlar. Men då så icke skett, har jag för min del i afseende på det yrkande, som han nu framställt, icke något genmäle att göra.

Vidare anfördes ej. Med bifall till Utskottets hemställan i öfrigt, beslöt Kammaren, enligt Herr Carl Anders Larssons derom gjorda yrkande, att med beslut i fråga om det ordinarie anslaget till allmänna institutet för döfstumma och blinda skulle anstå, till dess Kammaren behandlat 59 punkten af förevarande utlåtande.

Punkterna 40—42:

Biföllos.

Punkten 43:

Utskottet hade hemställt:

*Ombyggnads-
anslag för
anatomiska
institutionen
i Upsala.*

att Kongl. Maj:ts framställning om beviljande af ett extra anslag å 140,000 kronor, deraf 50,000 kronor skulle anvisas att utgå under år 1879, för tillbyggnad och förändring af den anatomiska institutionens vid universitetet i Upsala nuvarande byggnad icke måtte vinna Riksdagens bifall.

Beträffande denna hemställan, mot hvilken Grefve A. Mörner samt Herrar C. F. af Geijerstam och R. von Kræmer inom Utskottet reserverat sig, anförde

Herr Rydin: Jag ber att med några ord få belysa den fråga, som under den nu föredragna punkten varit föremål för Utskottets behandling. Jag är Utskottet tack skyldig för att detsamma ansett behöfvet af den föreslagna tillbyggnaden styrkt. Då Utskottet emellertid icke för närvarande ansett sig kunna tillstyrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag, vill jag fästa uppmärksamheten på de svårigheter, som medicine studerande vid Upsala akademi för närvarande hafva att utstå vid genomgående af den viktigaste delen af sin kurs, eller anatomien. Den anatomiska byggnad, som derstädes för närvarande finnes, har blifvit uppförd för universitetets egna medel, hvarvid densamma beräknats för endast hälften så stort antal medicine studerande, som det nu befintliga. Till följd häraf hafva dess lokaler småningom blifvit alltmer för tränga. Och detta har inträffat, oaktadt den nuvarande prosektorn, för att bereda ökad utrymme åt de studerande, upplåtit en del af sina egna boställsrum. Han har gjort detta utan någon den ringaste ersättning, af rent intresse för saken. För närvarande förhåller det sig i öfrigt så med dessa lokaler, att der under vintertid är på morgonen alldeles fryskallt, men kl. 4 på eftermiddagen

deremot 24 grader varmt. I en till denna grad ombytlig temperatur skola nu de studerande idka sina anatomiska studier från tidigt på morgonen till kl. 9 på qvällen. Hvilket skadligt inflytande detta skall hafva på deras helsa, är lätt insedt. Och då man nyss till förmån för provincialläkarne gjort en afvikelse från Stats-Utskottets förslag, så hoppas jag att man äfven i detta afseende skall taga hänsyn till det behof, som för den medicinska fakultetens studerande nu visar sig vara i den högsta grad känbart. I afseende å det medicinska studiet och läkarekonsten är att märka, att dess idkare i allmänhet hafva kortare medellifslängd än de som idka andra yrken. Det torde vid sådant förhållande vara skäl att, såvidt möjligt är, se de studerandes behof af lokaler för studiernas bedrifvande till godo, så att de lokaler, som för sådant ändamål finnas, icke få vara af den beskaffenhet, att i den mån som en lärare är skicklig och samlar åhörare omkring sig, dessa skola strida med svårigheter i afseende på studierna — studier som i och för sig äro så obehagliga och som dessutom bedrifvas i sådan luft, att det är omöjligt för dem, som vistas i dessa lokaler, att få lukten ur kläderna, förrän efter längre tidrymd. Nämnda lokaler äro så upptagna, att man der börjar studera klockan 6 på morgonen och fortsätter till klockan 9 på qvällen, då en ny afdelning, nemligen de som repetera, infinder sig och är sysselsatt till klockan 11 å 12 på natten. Att under sådana förhållanden här förefinnes ett behof, som bör afhjelpas, nemligen att man får dels en anatomibyggnad, der studier någorlunda dragligt kunna idkas, och dels föreläsningssalar der demonstrationer, som äro af så stor vigt, kunna af föreläsaren ske på sådant sätt att de studerande, som besöka föreläsningarne, kunna göra sig dem till godo, detta är alldeles gifvet och har äfven af lärarne behjertats. Det är till följd af dessa förhållanden, som den nuvarande nitiske prefekten gjort sig besvär att resa ut till den nyaste anatomisalen, nemligen den i Leipzig, för att der inhemta nuru dessa förhållanden böra på bästa sätt ordnas. Han har gjort denna resa med egna medel och sedermera ansträngt sig på alia sätt, för att så fort och så sparsamt som möjligt få de mest trängande behofven afhjelpta. Han har derföre äfven framkommit med ett förslag, hvars kostnader icke äro beräknade till mera än 140,000 kronor, under det att för Karolinska institutet till ungefär samma ändamål äskats ett anslag af 355,000 kronor. Anatomibyggnaden i Leipzig kostar 1 million kronor, enmotsvarande byggnad i Bonne, hvilket universitet lämpligen kan jemföras med Upsala, 800,000 kronor, och en anatomibyggnad, som man är sysselsatt med att uppföra i Strassburg, lär vara beräknad att kosta en million kronor. Då man nu ansträngt sig på allt sätt för att kunna åstadkomma denna byggnad för en så måttlig summa som 140,000 kronor, deraf för nästa år begäres blott 50,000 kronor, för att så fort som möjligt få det svåraste behofvet, en lämplig anatomisal, tillfredsstäldt, torde detta byggnadsbehof vara af den beskaffenhet, att det bör afhjelpas. Men, har Stats-Utskottet anmärkt, Upsala universitet har redan fått sig beviljad ett bygg-

*Om byggnads-
anslag för
anatomiska
institutionen
i Upsala.
(Forts.)*

Om byggnads-
anslag för
anatomiska
institutionen
i Upsala
(Forts.)

nadsanslag till så stort belopp, att något särskildt anslag till ifrågavarande byggnad nu icke borde för närvarande beviljas. Jag ber härvid få fästa uppmärksamheten på att detta byggnadsanslag, som Upsala universitet erhållit och som är afsedt för så många institutioner, icke är mer än hälften af hvad Nationalmuseum kostar. Om vi jemföra de belopp, som sålunda kommit Upsala till del, med anslagen till Vetenskapsakademien och Biblioteket, skola vi finna att dessa sistnämnda på senaste tiden uppgå till 15 å 16 hundra tusen kronor, och dessa institut omfatta endast ett par grenar af de vetenskapliga institut, som Upsala behöfver. Upsala universitet har, med undantag af det vid senast församlade riksdag beviljade anslaget, på de senaste 20 å 30 åren icke erhållit mera än 150,000 kronor i statsanslag till byggnader. Under sådana förhållanden torde det väl icke kunna anses vara förmätet, att till en för undervisningen så väl behöflig institution som denna begära ett jemförelsevis så ringa anslag, hvilket, enligt min åsigt, jemväl i sparsamhetens intresse bör beviljas; ty, mine Herrar, för hvarje år ökas kostnaderna och behöfvets afhjelpande blir mera dyrköpt.

Frågar man nu, hvarföre icke begäran om anslag i sådant afseende förekommit förrän just nu, så vill jag fästa uppmärksamheten derå, att det var först under förra året, som den nuvarande profekten tillträdde sin befattning. Förut innehades befattningen af en person, som nu är professor emeritus. Det var således svårt för en yngre tjänsteman som ej var prefekt, att framför den äldre taga initiativet i denna fråga, utan han nödgades afvakta tiden för den senares afgang. På sätt jag redan nämnt har den nu varande profekten, sedan han tillträdt befattningen, vidtagit alla på honom beroende åtgärder och sökt att åstadkomma ett kostnadsförslag, hvilket, på samma gång det vore någorlunda billigt, tillika kunde tillfredsställa de behof, som ändamålet kräfde.

När man genomgår åttonde hufvudtiteln och ser med hvilket tillmötesgående Stats-Utskottet sökt att fylla de särskilda behof, som blifvit der framställda, så tillåter jag mig hemställa, huruvida icke Andra Kammaren äfven i denna fråga skulle vilja visa samma frikostighet, och med bifall till Kongl. Maj:ts proposition, bevilja ett extra anslag af 140,000 kronor, och deraf anvisa ett belopp af 50,000 kronor att under nästa år utgå.

Herr Hörnfeldt: Det är icke allenast det skäl, som Utskottet i sin motivering anført för sin afstyrkande hemställan till Kongl. Maj:ts förevarande framställning, som i detta afseende gjort sig gällande, utan äfven åtskilligt annat.

Inom Utskottet resonnerade man nemligen så, att man af bilagan till den Kongl. propositionen trodde sig finna, att, äfven om man beviljade det äskade anslaget, så skulle i alla fall det dermed afsedda ändamålet icke kunna uppnås, på sätt önskligt vore. Jag föreställer mig ock, att, innan man beviljar anslag till en byggnad sådan som denna, så bör man först tillse, att bygg-

naden blir så ändamålsenlig, att man icke finner sig föranlåten att efter ett tiotal af år eller så omkring begära nytt anslag för att få det gamla lappverket ånyo repareradt. Och att en sådan framställning framdeles kan komma att göras, framgår nästan af den Kongl. propositionen. Ty sedan man der uppräknat alla de olägenheter, som äro förenade med användandet af den nuvarande anatomisalen, så säger man så här: "Visserligen skulle samtliga dessa behof vida bättre kunnat uppfyllas genom uppförandet af en helt och hållet ny byggnad, men då den nu varande befunne sig i för godt skick att nedrifvas, och svårligen torde kunna med fördel användas för något annat ändamål, hade fakulteten hellre velat föreslå den mindre dyrbara, om också icke fullt så ändamålsenliga utvägen att företaga en tillbyggnad".

*Om byggnads-
anslag för
anatomiska
institutionen
i Upsala.
(Forts.)*

Jag tror således, att det är bäst för universitetet att vänta någon tid med denna frågas ordnande, helst det för närvarande är ondt om penningar. Under denna väntan kan universitetet emellertid hinna att få färdig sin stora universitetsbyggnad, till hvilken Riksdagen sistlidne år beviljade anslag; och då penningar icke vidare erfordras för sagda ändamål, torde Riksdagen blifva bättre i tillfälle att gå universitetets önskan i denna del till mötes.

Jag yrkar således bifall till Utskottets afstyrkande hemställan, och detta äfven af det skäl att, om vi i denna punkt bifölle den Kongl. propositionen, så kunde vi icke heller underlåta att bevilja flera andra af Utskottet jemväl afstyrkta lika berättigade anslag.

Öfverläggningen förklarades slutad. Efter det propositioner blifvit gifna enligt de meningar, som förekommit, bifölls Utskottets hemställan.

Punkterna 44 och 45:

Blefvo likaledes bifallna.

Punkten 46.

Kongl. Maj:t hade föreslagit Riksdagen, att till uppförande af ny byggnad för den fysiska institutionen vid universitetet i Lund bevilja ett anslag af 105,000 kronor, samt deraf anvisa 40,000 kronor att utgå under år 1879.

*Om byggnads-
anslag för
fysiska insti-
tutionen i
Lund.*

Rörande detta nådiga förslag hade Utskottet hemställt:

att samma förslag icke måtte vinna Riksdagens bifall.

Herr Linder yttrade: Som Kammaren behagade erinra sig, väckte jag vid sistlidne riksdag motion om beviljande af anslag för uppförande af en byggnad för den fysiska institutionen vid universitetet i Lund. Stats-Utskottet afstyrkte motionen och båda Kamrarna biföllo Utskottets hemställan af det skäl, att Kongl.

*Om byggnads-
anslag för
fysiska insti-
tutionen i
Lund.
(Forts.)*

Maj:t icke framkommit med proposition i ämnet. Nu har emellertid en Kongl. proposition härom blifvit framlagd, men likväl har det begärda anslaget blifvit af Utskottet afstyrkt.

Jag vill dock icke nu göra hemställen derom, att med afslag å Utskottets förslag Kammaren måtte bifalla den Kongl. propositionen, och detta på grund af ett af de skäl, Utskottet anfört, nemligen att tidsförhållandena för närvarande äro sådana, att alla möjliga besparingar, som *möjligen kunna* göras, också böra göras. Men bland de skäl, hvilka Utskottet vidare anfört, ber jag att få fästa uppmärksamhet å *ett*, som enligt mitt förmenande alldeles icke håller profvet. Det heter nemligen i motiveringen: "Utskottet föreställer sig att i sådant hänseende förefintligt behof skulle kunna, sedan den nya universitetsbyggnaden blifvit fullbordad, med jmförelsevis ringa kostnader tillgodoses genom omflyttningar inom universitetets nu varande byggnader". Det är emellertid icke allenast fackmäns utan äfven, så vidt jag kan påminna mig, akademiska konsistoriets mening att en sådan aptering af någon af de nu varande universitetsbyggnaderna, för det ändamål Utskottet antydt, icke vore möjlig. Det hus, som i sådant afseende skulle komma i fråga, är det, hvori föreläsningssalarne finnas och inom hvilket konsistoriet har sitt sessionsrum. Denna byggnad är af den beskaffenhet att den omöjligt, äfven med stor kostnad, kan apteras för den fysiska institutionens behof. Byggnaden är nemligen mycket gammal och äfven i andra hänseenden olämplig för detta ändamål.

Följaktligen tror jag och hoppas att genom Kongl. Maj:ts benägna försorg frågan skall till Riksdagen återkomma för att få sin behöriga lösning under mera gynsamma förhållanden än de nu varande. Under det universitetet väntar på en sådan byggnad som den af Kongl. Maj:t nu afsedda, lider det fysiska studiet stort afbräck. En stor del af de unge män, som nu trängas kring den fysiska professurens kateder och å den fysiska institutionens öfningssrum, måste nemligen i brist på utrymme afvisas från fysiska kabinetten, och att detta menligt inverkar på sjelfva studiet af fysiken, bör för hvar och en vara påtagligt.

Jag tillåter mig icke framställa något yrkande, utan har endast velat uttala denna min åsigt till protokollet.

Öfverläggningen förklarades slutad, hvarefter Utskottets hemställen biföllos.

Punkterna 47 och 48:

Biföllos.

Punkten 49.

*Om byggnads-
anslag för ele-
mentarläro-
verket i
Wisby.*

I anledning af Herrar *A. Lyths*, *P. Larssons* och *E. Leijers* inom Andra Kammaren afgifna motion, N:o 84, hvå ruti blifvit föreslaget, att Riksdagen måtte till uppförande af tve nne flygel-

byggnader vid högre elementarskolans i Wisby lärohus bevilja ett anslag af 33,345 kronor, hade Utskottet, på anförda skäl, hemställt:

*Om byggnads-
anslag för ele-
mentarläro-
verket i
Wisby.
(Forts.)*

att nämnda motion icke måtte vinna Riksdagens bifall.

Efter uppläsning af Utskottets hemställan anförde

Herr Lyth: Jag vill för min del icke beklaga mig öfver det stränga sätt, hvarpå Utskottet behandlat representanternes från Gotland motion. Jag kan nemligen icke annat än gilla den af Utskottet uttalade grundsats, att staten endast undantagsvis bör betungas med kostnader för uppförande af läroverkshus — jag ville till och med påstå, att staten aldrig borde betungas med sådant, men att, om detta sker, så borde, enligt min åsigt, lärjungarne betala något högre mån afgift för den undervisning, som de erhålla, för att i någon mån göra dessa kostnader mindre betungande. Då emellertid Utskottet säger, att statens mellankomst endast undantagsvis bör ega rum, så vill jag påstå att, om sådana undantag någon gång böra ske, så vore här ett sådant fall för handen; ty ställningen vid Wisby läroverk är i sanning sådan, att hjälp är högelingen af nöden. Jag har uti min motion sagt, att byggnadskassan redan är skyldig 23,985 kronor 32 öre, för uppförandet af ett gymnastikhus samt att från läroverkets särskilda byggnadsfond, till följd af de dryga omkostnaderna för det stora läroverkshuset, något understöd icke är att förvänta. Detta senare hus byggdes på en tid, då man beräknade lärjunge-antalet till 200 — ett antal, som sedermera ökats betydligt, så att man måst inrätta så kallade parallel-klasser, för hvilka, äfvensom för inrättande af nya realklasser, rum måst beredas dels inom skolhuset, hvarest biblioteksrummet måst utrymmas till lärorum, dels utom det samma i sjelfva staden, der tre lärorum måst anskaffas för lärjungarnas undervisning. Detta förhållande är mycket att beklaga, emedan det försvårar möjligheten för lärarne att bibehålla nödig ordning vid undervisningen.

Emellertid vill jag för min del nu medgifva, att det kanske var för mycket begärtdt, att Riksdagen skulle lemna hela det erforderliga beloppet af 33,345 kronor till uppförande af de nödiga ansedda flygelbyggnaderna vid elementarskolans lärohus; och vill jag derföre nu nämna, att det vore godt, om man kunde hoppas att erhålla åtminstone någon del af denna summa, dels såsom anslag och dels såsom lån. Måhända torde mera skäl förefinnas för en sådan åtgärd. Jag har mig bekant, hurusom ganska många städer i vårt land för enahanda ändamål och på dessa vilkor erhållit understöd af staten. Så till exempel har Jönköping erhållit 100,000, Falköping 40,000, Luleå 25,000, Sala 12,000, Kalmar 40,000 och Upsala 140,000 kronor etc., detta dels anslag dels lån. Det vore godt om ett sådant understöd kunde komma jemväl Wisby läroverkshus till del, desto mera som läroverkets egna kassar tagit slut. Visserligen eger läroverket ännu en liten enskild till-

*Om byggnads-
anslag för ele-
mentarläro-
verket i
Wisby.
(Forts.)*

gång å 7,000 kronor, men denna är oundgängligen erforderlig för värmeledningsapparaters anbringande i läroverkshuset, emedan man icke kan uppdrifva värmegraden derstädes högre än till 10 högst 12 grader. Då dertill kommer, att, enligt hvad i min motion är omförmäldt, Wisby stad enligt ett Kongl. bref den 23 September 1830 är befriad från deltagande i läroverkshusets underhåll och nybyggnad, finner man deraf, att svårigheterna i detta fall äro särdeles stora och behjertansvärda.

Kammaren har förut i dag behjertat ställningen vid andra läroverk — särskildt det i Haparanda — och borde väl derföre nu äfven något tänka på Wisby. Då staten öfvertagit omsorgen om läroverkets ordnande och vård, bör väl äfven staten tillse att icke skolans styrelse blir tvungen att visa från sig den bildnings-sökande ungdomen, hvilket jag fruktar blir händelsen i Wisby, derest icke inom kort tillbyggnad af flyglar å läroverkshuset kommer att ega rum.

Emellertid vill jag, i förhoppning om välvilligt understöd inom Kammaren, föreslå bifall till motionen i något inskränkt och förändrad form, eller "att motionen måtte på det sätt bifallas, att Riksdagen till uppförande af två flygelbyggnader vid högre elementarläroverket i Wisby ville bevilja ett anslag å 10,000 kronor och lån å lika belopp mot 4 procent ränta och 1 procent årlig kapitalafbetalning eller tillsammans en annuitet af 5 procent, som skall börja 3 år efter det lånet lyftats, allt mot vilkor att Gotlands landsting eller Wisby stad senast inom nästa års utgång förbinder sig årligen amortera lånet intill dess det blifvit inbetaladt och dessutom tillskjuta minst 10,000 kronor af hvad som i öfrigt till byggnaden erfordras"!

Skulle jag icke med afseende på detta förslag vinna något understöd i Kammaren, må förslaget hvilat till nästkommande år, då jag hoppas, att Kammaren och Riksdagen skola hafva kommit till andra åsichter och vara litet vänligare sinnade mot läroverkets i Wisby behof. Jag hoppas äfven, att Regeringen vid den tiden äfven skall understödja förslaget, som jag haft äran framlägga, och hvilket väl till den tiden växt till sig.

Häruti instämde Herr *Pehr Larsson*.

Vidare yttrades ej. Herr Talmannen gaf först proposition på bifall till Utskottets hemställan och derefter på det yrkande, Herr Lyth i sitt anförande framstält; och som den förra propositionen besvarades med öfvervägande ja, hade således Utskottets hemställan bifallits.

*Om anslag
till uppfö-
rande af se-
minaribygg-
nad i Falun.*

I punkten 50 hade Utskottet utlätit sig öfver Kongl. Maj:ts framställning derom, att till uppförande af *seminaribyggnad i Falun* af trä jemte uthusbyggnad och trädgårdsanläggning samt tomtens dränering måtte beviljas ett anslag af 72,000 kronor samt deraf anvisas 25,000 kronor att utgå under 1879; och hade Utskottet tillstyrkt:

att berörda nådiga framställning icke måtte af Riksdagen bifallas.

Enligt anteckning å utlåtandet, voro reservationer vid förevarande punkt inom Utskottet anmälda

Om anslag till uppförande af seminariebyggnad i Falun.
(Forts.)

dels af Herr *L. M. Nordenfjelt*, som för sin del föreslagit, att Riksdagen till uppförande af en seminariiebyggnad i Falun jemte uthusbyggnad och tomtens dränering måtte bevilja ett anslag af 50,000 kronor, hvaraf 25,000 kronor att utgå under år 1879;

och dels af Herr *Liss Olof Larsson*.

Beträffande detta ärende yttrade

Herr C. F. Toll: Jag måste beklaga att Stats-Utskottet ansett sig förhindradt att förorda bifall till hvad Kongl Maj:t i här förevarande fråga framställt, och detta desto mera som jag befarar, att förhållandena verkligen äro sådana, hvad detta läroverk beträffar, att undervisningen kan komma att lida största men af ställningen sådan den nu är. Jag anser mig böra här anföra några ytterligare skäl för beviljande af ifrågavarande anslag till de skäl som förut i Kongl. propositionen äro upptagna, och ber derföre att få, om än föga dermed skulle vinnas, dock till protokollet uttala de anledningar jag haft att yrka på beviljande af medel för ordnande af ifrågavarande läroverk.

Jag skall sålunda till en början anhålla att få i korthet redogöra för beskaffenheten af de nu för ändamålet förhyrda lokalerna, hvilka äro tvenne. I den ena af dessa disponeras fyra rum, förutom en tambur och kök jemte kammare, hvilken sistnämnda är upplåten till den, som har städningen af lokalen om hand. Dessa fyra rum skola nu användas till lärorum för seminariets tre klasser, samlingsrum för lärarne och förvaring af undervisningsmaterielen. I det rum, som är upplåtet åt första klassen, undervisas för närvarande 18 elever, eller jemt så många, som der kunna få utrymme. I andra klassen undervisas 14 elever och är möjligen plats för ytterligare 2. I tredje klassen undervisas 12 elever och är rum för ytterligare 4. Således inrymmas nu i denna lägenhet 44 elever och finnes plats för ytterligare högst 6. Flere än 50 elever kunna således icke antagas vid seminariet. Jag har nämnt detta särskildt med afseende på ett yttrande i Utskottets utlåtande, af hvilket synes framgå, att Utskottet såsom skäl för afslag antagit det förhållande, att läroverket skulle hafva för få elever; jag tror mig nu hafva visat, att flera icke kunna för närvarande antagas, just till följd af den nuvarande lokalens beskaffenhet. Dervid bör äfven läggas märke vid det förhållande, att andra och tredje klassernas lärorum icke kunna mottaga så många elever, som den lägsta klassens, hvilket naturligtvis är en olägenhet. En annan olägenhet är den, att rummen ligga innanför

Om anslag till uppförande af seminariabyggnad i Falun.
(Forts.)

hvarandra, så att eleverna, som läsa i det innersta rummet, måste gå igenom de båda yttre och störa således dem, som der undervisas. Jag nämnde, att undervisningen sker i två lokaler. Den sist tillkomna lokalen ligger temligen nära den förstnämnda och har tre rum jemte en alldeles otillräcklig tambur, hvilket gör att en del ytterplagg måste intagas i lärorummen. Här inhyses nu afdelningen för småskolelärarinnor, med tjugtu elever eller jemt så många som kunna intagas i rummet. Vidare folkskoleafdelningen af öfningsskolan, som inrymmes i en större sal, hvilken derjemte begagnas för undervisning i sång och i gymnastik och slutligen småskolan, hvars lokal är trång och olämplig. I detta hus finnes dock ingen lokal för lärarne att uppehålla sig i underfristunderna och icke heller något rum att förvara undervisningsmateriel uti. Ifrågavarande lokal motsvarar således nätt och jemnt det nuvarande behovet af utrymme, så till vida att hvarje klass får ett rum för sig, men större utrymme kan icke beredas, ej heller någon utvidgning af läroverket ske, och om, såsom det är att förmoda, antalet inträdessökande skulle komma att ökas till hösten, måste de arvisas. Härtill kommer, att något rum för gemensam morgonbön icke finnes, att gymnastikundervisningen måste försiggå i ett af läsrummen, hvars möbler då måste sammanhopas i ett hörn af detta rum, och när gymnastiköfningen avslutats, måste läsningen företagas i det damuppfyllda rummet, hvilket åter måste verka menligt på elevernas helsa. Jag kan vidare nämna, att någon annan plats för läroverkets piano icke finnes än i tamburen, och der måste också lektionerna i pianospelning försiggå. Jag hemställer, om sådana af nöden framtvingna anordningar anstå ett statens läroverk? Läger man nu härtill, att begge lokalerna ligga vid stadens mest trafikerade gata, hvarigenom undervisningen mycket störes; att belysningsförhållandena äro särdeles ogynnsamma; att ventilationen är högst otillfredsställande, samt att ingen trädgård finnes, i anledning hvaraf den i seminariireglementet föreskrifna undervisningen i trädgårdsskötsel blir fullkomligt illusorisk, behöfver man knappt säga mer för att visa det stora behovet af egna och ändamålsenliga lokaler för seminariet i Falun.

Som bekant är, har Falu stad och Kopparbergs läns landsting gemensamt upplåtit plats för en ny byggnad, och jag ber få nämna, att det är omöjligt att få hyra någon annan lokal för seminariet, ty i hela staden finnes icke någon för ändamålet mera passande lokal, och skulle, något som jag anser ganska troligt, egarne till de nu förhyrda lokalerna förr eller senare ledsna vid att upplåta lägenheterna åt skolan. kan man befara, att detta läroverk får stå på gatan eller nöja sig med att hyra rum här och der på tre eller fyra olika ställen i staden, och detta kunde väl icke vara Riksdagens mening, när den anslog medel till detta läroverk. Dessutom ber jag att få ytterligare nämna, att hyreskontraktet med den ena gårdsegaren utgår den 1 nästkommande Oktober, och ehuru han har förklarar sig villig att förlänga det samma, har detta endast skett med förbehåll att hyran ökas med

600 kronor. Således blifver den summa höjd, som Utskottet lagt till grund för sitt afslag, då Utskottet ansåg, att hyressumman skulle vara lägre än räntan å kostnaden för en nybyggnad. Kontraktet angående den andra lokalen går till ända den 1 Oktober 1880. Det synes mig därför vara nödvändigt, att redan nu någonting göres för att läroverket icke skall stå utan lokal.

Efter den utgång jag hört att frågan fått i Första Kammaren, hyser jag ganska liten förhoppning om, att den här skall gå igenom, ehuru jag ogerna tror Andra Kammaren, som alltid ådagalagt ett varmt intresse för undervisningens och den allmänna bildningens sak och särskildt då det gäller folkundervisningens behof, lemna de förhållanden, jag här sökt framhålla, utan behjertande. Jag smickrar mig icke med hoppet att kunna rubba det beslut Kammaren troligen redan efter ingivelse af det högtärade Stats-Utskottet fattat, men vill likväl hänvisa till hvad en sakkunnig man och reservant i Utskottet yttrat, nemligen att, "enär erfarenheten från förut utförda byggnader af samma slag, som nu är i fråga, visat att sådana byggnader kunnat utföras för en kostnad af omkring 50,000 kronor och icke något skäl lärer förefinnas, hvarföre en likadan byggnad uppförd i Falun, synnerligen under de lägre pris på arbete och materialier, som nu gälla, skulle blifva dyrare, än på andra orter samt det går lika väl att utföra en byggnad inom en bestämd kostnadssumma, som att låta summan bestämmas af ritning och kostnadsförslag, och behofvet af byggnaden synes mig vara ådagalagdt, föranledes jag att föreslå, att Riksdagen till uppförande af en seminariibyggnad i Falun jemte uthusbyggnad och tomtens dränering må bevilja ett anslag af 50,000 kronor, hvaraf 25,000 kronor att utgå under år 1879"; ett uttalande, till hvilket jag, då Kongl. Maj:ts förslag i denna del icke lärer hafva utsigt att vinna antagande, vågar anhålla om Kammarens bifall, på det icke ifrågavarande seminarium måtte blifva sämre lottadt, än något af de öfriga inom landet.

Herr Linder: Såsom medlem af den stiftsstyrelse, hvarifrån underdånig hemställan om ifrågavarande sak inlemnats till Kongl. Maj:t, ber jag att få nämna några ord.

Både i Utskottets utlåtande och den dervid fogade reservationen yttras, att det för ifrågavarande byggnads uppförande uppgjorda kostnadsförslag skulle vara för högt. Jag vill i anledning deraf nämna, att då samma förslag första gången inkom till konsistorium i Westerås, detsamma återförvisades till vederbörande för undergående af revision i afsigt att få kostnaden nedsatt till så låg siffra som möjligt, på det att icke högre belopp skulle begäras, än som vore för ändamålet alldeles nödvändigt. I följd häraf blef också summan något nedsatt i det förslag, som sedermera inkom till konsistorium och derifrån till Kongl. Maj:t öfverlemnats; men till lägre siffra, än den Kongl. propositionen nu upptager, kan den icke nedbringas, och det torde sålunda knappast vara värdt att tänka på att få byggnaden uppförd för bättre pris.

Om anslag till uppförande af seminariibyggnad i Falun.
(Forts.)

(In anslag
till uppfö-
rande af se-
minariibyg-
nad i Falun.
(Forts.)

Beträffande den beskrifning, som den föregående talaren lemnat på de lokaler, der seminarium för närvarande är inrymdt, tror jag mig efter besök i dessa lokaler och efter att hafva tagit dem i skärskådande kunna vitsorda, att den är fotografiskt noggrann, och man torde följaktligen utan fara att misstaga sig kunna påstå, att icke något seminarium i vårt land är så illa inhyst som detta. Behofvet af ifrågavarande byggnad torde sålunda vara skäligen konstateradt, och jag är viss om, att den Utskottets ledamot, som är ifrån Dalarne, om den nuvarande lokalen skall lemna samma vitsord. En ytterligare omständighet gör, att det icke går an att dröja längre med anskaffandet af en ny byggnad, och det är att hyresvärden, som nu upplåtit lokal för seminarium, icke är hågad att låta detsamma för längre tid förblifva der. Skulle då hända, att seminarium blir uppsagdt, kommer man naturligtvis ur askan i elden, det vill här säga från den förhyrda lokalen direkt på gatan, så vida man ej mot all förmodan kan lyckas anskaffa ett annat hus i hast, hvilket icke har sig så lätt.

På dessa skäl yrkar jag afslag på Utskottets hemställan och bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Liss Olof Larsson: Jag har begärt ordet endast för att tillkännagifva, att min reservation icke afser bifall till Kongl. Maj:ts proposition. Vore jag nödsakad att rösta mellan bifall till Kongl. Maj:ts proposition oförändrad och rent afslag å alltsammans, skulle jag rösta för rent afslag, oaktadt jag bor i den ort, som i första rummet har nytta af anslaget, just emedan jag anser att de beräknade kostnaderna äro högre, än jag anser vara för ändamålet nödvändigt. Men då en byggnadskunnig person i Utskottet förklarar, att 50,000 kronor äro för ändamålet tillräckliga, hvilket jag för min del jemväl tror, då väl Kongl. Maj:ts förslag är för storartadt tilltaget, så förenade jag mig i det yrkande som Herr Nordenfelt gjorde i Utskottet, och som återfinnes uti hans reservation, till hvilken jag yrkar bifall. I sjelfva saken anser jag mig icke behöfva tillägga något vidare till hvad föregående talare deri yttrat.

Herr *Ekman* instämde med Herr Liss Olof Larsson.

Herr Dofsén: Jag instämmer med Herr Liss Olof Larsson, och detta så mycket mer, som jag under hitresan bodde i samma hus, hvarest det ifrågavarande seminariet för närvarande är inhyst eller har sin lokal, och kan intyga att denna gård är mycket obeqväm och trång, och att det derföre är högst önskligt och nödigt att till seminarii behof uppföres en sådan lokal som nu begäres, ty det är ingalunda säkert huru länge denna läroanstalt får behålla sin nu hyrda lägenhet.

Jag yrkar derföre bifall till herr Nordenfelts reservation.

Herr Hörnfeldt: Då Kammaren redan lemnat sitt bifall till Utskottets afstyrkande förslag angående anslag för tillbyggnad

af anatomiska institutionens hus i Upsala, så förefaller det mig som om man nu icke gerna skulle kunna vänta, att Kammaren skulle vilja skänka sitt bifall till hvad Kongl. Maj:t i förevarande punkt begärt, och detta så mycket mindre som jag nyss hörde af Herr Toll, att han numera nedsatt sina pretentioner från den af Kongl. Maj:t åskade summan 72,000 kronor till det af reservanten Herr Nordenfelt föreslagna beloppet 50,000 kronor samt tyckes vara förvissad om att seminariibyggnaden kan göras för det priset. Vid sådant förhållande synes det mig vara klart att, innan man lemnar något anslag för denna sak, det är nödigt att ett kostnadsförslag uppgöres som står i närmaste öfverensstämmelse med den summa, man vill gifva för ändamålet. Dessutom ber jag få nämna att, ehuru detta seminarium är temligen trångt, så har man dock nu medgifvit, att utrymmet der är sådant, att det ännu kan begagnas. Derföre tror jag att det går väl an att, ännu ett år eller par vänta med beviljande af detta anslag. Det är visserligen sant att nästkommande höst en fjerde klass skall öppnas vid seminariet. Men äfven om det begärda anslaget nu lemnas, kan man icke gerna begära, att den nya byggnaden till den tiden skall hinna blifva så färdig, att denna klass der kan inrymmas.

Om anslag till uppförande af seminariibyggnad i Palan.

För närvarande tror jag således ej att man bör göra annat än bifalla Utskottets förslag, hvilket jag ock yrkar.

Herr Lind: Jag anhåller endast att få framställa yrkande om bifall till Utskottets förslag.

Öfverläggningen var slutad. Efter det Herr Talmannen gifvit propositioner enligt de särskilda yrkanden, som blifvit gjorda, biföll Kammaren Utskottets hemställan.

Punkten 51:

I enlighet med hvad af flera föregående Riksdagar blifvit beviljadt, hade Kongl. Maj:t föreslagit, att ett belopp af 20,000 kronor måtte äfven för år 1879 på extra stat anvisas till understöd åt sådana församlingar, som ej förmå till erforderligt belopp aflöna sina folkskolelärare.

Ang. understöd åt församlingar för aflöning af deras folkskolelärare.

Utskottet hade, i anledning af nämnda nådiga förslag, på anförda skäl hemställt,

att till understöd åt sådana församlingar, som ej förmå till erforderligt belopp aflöna sina folkskolelärare, måtte för år 1879 anvisas ett extra anslag af 10,000 kronor.

Angående denna hemställan uppstod öfverläggning, hvarunder anfördes af

Ang. understöd åt församlingar för aflöning af deras folkskolelärare.
(Forts.)

Herr Abr. Rundbäck: Jag för min del beklagar mycket, att förevarande anslag blifvit af Utskottet föreslaget till nedsättning från 20,000 kronor, som det varit så långt jag minnes tillbaka, till 10,000 kronor. Må vara, att statens behof att spara nu är större än förut, men så är också kommunernas behof att få litet hjälp af det allmänna under samma förhållande större. Jag kan aldrig tro att det verkligen är Riksdagens mening att, i enlighet med Utskottets förslag, nedsätta detta anslag till hälften. Det är åtminstone för oss folkskoleinspektörer, som skola i första hand yttra oss öfver dessa ansökningar, ytterst svårt att, sedan de församlingar, som erhålla understöd från detta anslag, reducerats till sitt minimum, utsluta en del af dem, oaktadt de mycket väl behöfva understödet för sina dryga skolutgifter. Om nu hjälpen borttages, så är jag öfvertygad att man dermed upphäver flera småskolor och andra anstalter till skolväsendets fromma. Vill åter Kammaren nödvändigt göra besparingar äfven i detta fall, må då Kammaren inspara hela anslaget och icke bevilja ett enda öre till understöd åt ifrågavarande församlingar.

För min del yrkar jag, att det gamla anslaget 20,000 kronor fortfarande måtte beviljas för nu afsedda ändamål; deremot vill jag icke att vi skola rösta om beloppets bestämmande till antingen 10,000 eller 20,000 kronor, utan hoppas, att Kammaren bestämmer sig för att antingen bevilja hela beloppet 20,000 kronor eller ock afslå alltsammans.

Herr Enander: Om det anslag, som nu är i fråga att delvis indragas, endast hade medfört det gagn att i någon mån minska åtskilliga församlingars kommunalskatter, så skulle jag icke hafva haft något att anmärka mot Utskottets förslag. Men ifrågavarande anslag har medfört en annan och, enligt mitt förmenande, vida större fördel. Det torde vara känt, att, enligt hittills gällande föreskrifter, ansökningar, som till Kongl. Maj:t inlemnats om sådant understöd, hvarom nu är fråga, skolat vara åtföljda af vissa i ett Kongl. cirkulärbref bestämda uppgifter. Dessa uppgifter hafva varit af den beskaffenhet, att de förnämligast visat den understödssökande församlingens större eller mindre beredvillighet att göra uppoffringar för folkskolans bästa. Det är också känt att vederbörande folkskoleinspektörer hafva haft att afgifva yttranden om dessa ansökningar; och jag tager för alldeles gifvet att dessa folkskoleinspektörernas utlåtanden innehållit upplysningar förnämligast derom, huruvida i dessa församlingar folkskoleväsendet befunnits vara mer eller mindre väl och ändamålsenligt ordnadt.

Jag antager också, att dessa skolrådets uppgifter äfvensom dessa af vederbörande folkskoleinspektörer afgifna yttranden hafva haft ett afgörande inflytande på fördelningen af anslaget. Efter hvad jag kunnat förnimma, är detta åtminstone allmänna meningen. Men deraf har åter blifvit en följd, att detta anslag förnämligast kommit sådana församlingar till del, hvilka oaktadt ringa resurser visat mycken offervillighet för befrämjande af folkskolans

sak och tillika sett till, att de för sådant ändamål uttaxerade medlen blifvit på ett klokt och lämpligt sätt använda. Derföre har detta anslag blifvit mer och mer betraktadt såsom ett slags *premi-um* till sådana fattiga församlingar, som deraf gjort sig förtjenta, och just såsom ett sådant uppmuntrande premium har det verkat mycket godt.

Ang. understöd åt församlingar för aflöning af deras folkskolelärare.
(Forts.)

Den erfarenhet jag, i egenskap af pastor uti tvenne mindre landsförsamlingar, haft tillfälle att göra, har jag ansett mig böra vid detta tillfälle uttala och just derför, att jag från den af mig nu antydda synpunkten betraktar det ifrågavarande anslaget, anser jag mig böra vördsamt yrka, att Kammaren, med afslag å Stats-Utskottets hemställan i denna punkt, ville godkänna Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Hörnfeldt: Stats-Utskottet har ansett att de belopp, som af detta anslag tillfallit åtskilliga församlingar, äro så obetydliga, att det icke kan vara lämpligt besvara vederbörande med utdelningen deraf, på samma gång som församlingarne icke torde kunna anses på mera verksamt sätt hjälpta genom dessa små bidrag, hvilka gerna kunde af församlingarne undvaras. Titeln på anslaget innefattar ock, att detsamma är afsedt till understöd åt församlingar, som sjelfva ej förmå bekosta sina folkskolelärares aflöning, men om jag ser på förteckningen på dem, som erhållit sådana understöd, finner jag der församlingar, hvilka ingalunda kunna anses oförmögna att sjelfva aflöna sina folkskolelärare. Inom Stora Kopparbergs län t. ex., har Kols församling, som lär vara i ganska goda omständigheter, erhållit understöd. Likaså Orsa och Mora. Ingen torde kunna påstå, att dessa kommuner ej förmå sjelfva bekosta sina skolor, utan att staten träder emellan. Dessa understöd uppgå ofta icke till högre belopp än 30 å 35 kronor, och jag hemställer, om det för en sådan obetydlighet är lämpligt att besvara ecklesiastikdepartementet och folkskoleinspektörerna. En hel mängd ansökningar måste prövas och bland dem blifva en stor del afslagna, emedan tillförlitliga upplysningar saknas om de respektive församlingarnes ställning. En talare på vexiöbanken klandrade Stats-Utskottet för den nedprutning i anslaget, som Utskottet vidtagit. Han ansåg det bättre att afslå hela summan, än att nedsätta den till hälften. Ja, jag erkänner, att under ifrågavarande åtgärd ligger tanken att framdeles kunna taga bort hela anslaget. Men att göra det nu genast vore att gå väl brådstörtadt till väga. Det torde vara klokast att successivt nedsätta summan och slutligen indraga anslaget helt och hållet. Utskottet har derföre denna gång föreslagit 10,000 kronor på det att de mest behöfvande församlingarne, hvilka möjligen på förhand gjort sig räkning på bidrag från detta anslag, må kunna erhålla understöd.

Jag yrkar bifall till Stats-Utskottets föreliggande förslag.

Herr Nils Pettersson: Likasom den förste talaren, tror jag, att Stats-Utskottet icke handlat välbetänt, då det nedprutat

Ang. understöd åt församlingar för aflöning af deras folkskolelärare.
(Forts.)

ifrågavarande anslag. Det må vara, att beloppet är obetydligt och att högst få församlingar komma i åtnjutande af bidrag från detta anslag, men det finnes dock flera församlingar, hvilka byggt skolhus och anställt lärarepersonal i förhoppning att få understöd från ifrågavarande anslag. Med all aktning för Utskottets sparsamhetssträfvanden under den rådande knappa penningtillgången, tror jag likväl att det är lättare för staten att bära denna utgift, än för en fattig församling att undvara ett påräknadt understöd, om detta också till beloppet är ringa. Den siste talaren anförde att åtskilliga församlingar i Dalarne, hvilka ingalunda kunna anses oförmögna att sjelfva aflöna sina folkskolelärare, erhållit bidrag af detta anslag. Deraf följer dock icke, att man bör förvägra sämre lottade församlingar den lilla hjälp i detta afseende, som de så väl behöfva.

Jag yrkar derföre att anslaget bibehålles vid det belopp, Kongl. Maj:t föreslagit. eller 20,000 kronor.

Herr Jöns Rundbäck: Att Stats-Utskottet kunnat komma på den tanken att försöka göra besparingar på ett anslag, som är afsedt för ett så godt ändamål, förvånar mig högligen. Jag uppträder emellertid icke direkte såsom målsman för de fattiga församlingarne, ty inom min valkrets finnes ej mera än en kommun, som har nytta af detta anslag. Men jag anser att nedprutning eller indragning af detta anslag skulle innebära den största orättvisa mot dem, som verkligen behöfva detta understöd. Jag skall anföra ett exempel i frågan. Skärgården vid Hisingen består af en mängd öar och holmar, och bland dem äro en del bebodda, en del icke. Dessa öar och holmar, som bilda en församling, äro ofta belägna $\frac{1}{2}$ mil och derutöfver från hvarandra. Jorden är visserligen indelad efter hemmantal, men Herrarne skulle blifva förskräckta vid närmare bekantskap med dessa hemman, som äro så beskaffade, att något egentligt jordbruk knappast kan sägas ega rum derstädes. Befolkningen å dessa öar, som när sig genom fiske, bestiger sig till omkring 2,000 personer och om man väl får erkänna, att deras förtjenster på senare tiden varit större än förut, så äro dock deras ekonomiska omständigheter långt ifrån lysande. Men dessa fiskare hafva ju i alla fall samma behof, som andra menniskor, att få sina barn undervisade i skolor. Men för att få detta behof fylldt, är det nödvändigt att hafva en skola på nästan hvarje ö; ty barnen kunna icke gerna dagligen förflyttas från den ena ön till den andra. Man har visserligen försökt med ambulatoriska skolor, men upphört dermed. Lärarne tröttnade nemligen snart på dessa ständiga resor och barnen fingo en högst knapphändig undervisning. Här föreligger således ett undantagsfall; och om staten här komme med en hjälp af 100 kronor, så vore det väl ej för mycket begärdt.

Då således, hvad beträffar denna församling och, som jag tror, äfven rörande åtskilliga andra, hjälp är afnöden samt Kongl. Maj:t pröfvat och — hvilket vi med visshet kunna antaga — noga pröfvat behofvet häraf, så hemställer jag, huruvida icke Kamma-

ren skulle vilja bevilja det af Regeringen för ändamålet begärda beloppet, 20,000 kronor, samt med full trygghet öfverlemnade åt henne att fördela detsamma. För min del yrkar jag dertöre, att anslaget måtte blifva oförändradt till samma belopp, som det i många herrans år utgått till fromma för folket och dessa barn.

Ang. understöd åt församlingar för aflyning af deras folkskolelärare.
(Forts.)

Herr *L. J. Larsson* instämde med Herr Jöns Rundbäck.

Herr Sven Nilsson: Den förste talaren har beklagat sig öfver, att Stats-Utskottet nedsatt det af Kongl. Maj:t för ifrågasvarande ändamål begärda anslag. Men att sluta af de skäl, hvarmed han motiverade detta yttrande, skulle jag vara frestad till att tro, att han mera beklagade att Stats-Utskottet icke tagit steget fullt ut och afstyrkt hela anslaget. För min del ger jag honom rätt deri, att det varit bäst om Stats-Utskottet gått denna väg, i synnerhet efter de upplysningar, som vi fått af Herr Hörnfeldt och hvilka icke voro tillgängliga för mig inom Stats-Utskottet. Af de upplysningar, som förefinnas å förteckningen öfver de församlingar, hvilka erhållit del af ifrågasvarande understöd, har jag funnit åtskilliga församlingar i det län jag tillhör, som icke gerna kunna ställas i deras kategori, hvilka äro i behof af detta understöd. Sjelfva anslaget titel, nemligen "understöd åt församlingar som ej förmå bekosta sina folkskolelärares aflyning", finner jag högst besynnerlig; ty jag betviflar i hög grad, om någon sådan församling finnes i vårt land, och kan således ej annat än i högsta grad förundra mig öfver, huru dessa församlingar kunna styrka att de ej förmå bekosta sina skollärares aflyning, hvilket jag föreställer mig böra ske, innan bidrag beviljas. Då detta anslag första gången beviljades, fingo församlingarne hufvudsakligen sjelfva aflyna sine lärare. Nu deremot åtnjuta de, genom Riksdagens beslut, statsbidrag till $\frac{2}{3}$ af hvad som erfordras till folkskolelärares aflyning. Jag hemställer, huruvida icke just denna Riksdagens frikostighet och derigenom ådagalagda tillmötesgående mot landets önsknings, kunde innebära ett skäl, att redan nu helt och hållet stryka dessa 20,000 kronor. Någon orättvisa kan icke sägas ligga i en sådan framställning och ej heller ett beslut i öfverensstämmelse dermed blifva till någon nackdel för församlingarna, då som bekant det bidrag, hvar och en kan få, icke belöper sig till mer än ett eller annat tiotal kronor.

Jag yrkar således afslag å såväl Utskottets utlåtande som Kongl. Maj:ts proposition i ämnet.

Häruti förenade sig Herr *Per Nilsson* i Kulhult.

Herr Sahlström: Jag instämmer med dem, som yrkat afslag å Utskottets hemställan och bifall till Kongl. Maj:ts proposition. Såsom representant för några af de fattigare kommunerna i Werm-lands finnskogar, kan jag icke annat än vitsorda behofvet för dessa församlingar af det ifrågasvarande understödet för upprätt-

Ang. understöd åt församlingar för aflöning af deras folkskolelärare.
(Forts.)

hållande af deras folkskolor. Dessa församlingars läge är verkligen sådant, att de enligt min öfvertygelse mer än de flesta andra församlingar behöfva hjälp af staten, för att på ett någorlunda tillfyllestgörande sätt kunna uppfylla det ändamål, som med folkskolan åsyftas.

Jag yrkar därför, såsom sagdt, bifall till den Kongl. propositionen.

Herr Abr. Rundbäck: Orsaken hvarföre jag framställt tvenne alternativ, antingen att bibehålla det gamla anslaget i sin helhet eller ock helt och hållet stryka detsamma, är den erfarenhet jag gjort såsom folkskoleinspektör om svårigheten att rätt fördela det på hvarje folkskole-distrikt belöpande belopp. Folkskoleinspektörerna hafva nemligen anmodats, att inskränka deras tillstyrkande till erhållande af det ifrågavarande understödet till de mest behöfvande församlingar. Följden häraf har varit, att man från erhållande af detta understöd måst utesluta en hel del af de församlingar, som förut åtnjutit sådant. Detta väckte mycket skri uti orterna. Skulle nu det ringa belopp, som hittills kommit församlingarna till godo, ytterligare nedsättas till hälften, så blefve naturligtvis svårigheterna ännu större. Vi skulle då nödgas inskränka dessa få, som nu komma i åtnjutande af detta understöd, till halftva antalet. Det blir ganska svårt och kommer att medföra så mycket mera klagomål som vi, hvilka i första hand hafva att göra med folkskoleväsendet, måste ofta muta församlingarne med dessa små anslag, ty de utgå icke allenast till folkskolelärarnes aflöning. Jag vet församlingar, som äro ganska medellösa, men hvilka ända få göra de största ansträngningar för sitt folkskoleväsende, och för dem är det af vigt att de få behålla sitt lilla bidrag. Det har inträffat, att sådana församlingar till mig framställt begäran derom, och jag har svarat att, såvidt det på mig ankommer, det skall blifva kärt för mig att låta dem behålla anslaget. Jag skulle derföre hellre önska icke något anslag alls, än ett så otillräckligt, som nu ifrågasättes. Det är säkert, att dessa bidrag icke äro så betydelselösa. Beloppet, 30 eller 40 kronor, som anslås åt hvarje församling, som kommer i åtnjutande af understödet, är visserligen icke stort. Men der församlingen består af några få spridda hemman äro dessa kronor tillräckliga till att betala hälften af småskolelärarens aflöning. Den gamla titeln, under hvilken, detta anslag beviljas eller för folkskolelärarnes aflöning, härleder sig från den tid, då det ännu icke fans småskolor. Men anslaget kan äfven begagnas till understöd af folkskoleväsendet. Jag tror, att det icke skulle vara till vårt folkskoleväsendes nytta, om anslaget nedsattes på det sätt, som nu är i fråga. Men, såsom jag sagt, vilja Herrarne nedsätta och slutligen helt och hållet afskaffa detta anslag, så borttagen det hellre med ens.

Herr Aug. Peterson: Efter det yttrande, som en ledamot af Stats-Utskottet, Herr Hörnfeldt, afgifvit, nemligen att meningen

vore, att nästa riksdag draga in hela anslaget, synes det mig så godt vara att göra det nu på en gång. Af en förteckning som han hade i sin hand och uppläste, hörde jag att några församlingar i Blekinge fått 50 kronors bidrag. Såvidt jag känner förhållandena behöfva åtminstone ett par af dessa församlingar icke detta bidrag, emedan de befinna sig i mycket goda omständigheter. Efter Utskottets förslag skulle de nu icke få mera än 25 kronor och detta kunna de ännu bättre undvara. Jag yrkar afslag å Utskottets betänkande i denna punkt.

Ang. understöd åt församlingar för afstönning af deras folkskolelärare.
(Forts.)

Herr Johan Erik Johansson: På utgiftsafdelningen var jag i tillfälle att se det Kongl. bref, som fördelar detta anslag kommunerna emellan. Jag har visserligen icke reda på förhållandena å andra orter, men i den ort, jag tillhör, äro åtminstone halfva antalet af kommunerna *icke* i behof af det i fråga varande anslaget, och jag tror nästan att förhållandet är detsamma på andra orter. Det synes mig derföre, att Utskottet anfört goda skäl för sitt förslag, så mycket hellre som af statsverkspropositionen synes, att antalet af de församlingar, som behöfva bidrag, allt mer och mer nedgått. Jag hoppas, att den dag icke är långt borta då hela anslaget kan indragas, men för närvarande synes det icke vara skäl att taga bort mera än hälften. Jag yrkar bifall till Stats-Utskottets förslag.

Härmed var öfverläggningen slutad. I öfverensstämmelse med de meningar som förekommit, gaf Herr Talmannen propositioner dels på bifall till Utskottets hemställan, dels på yrkandet att, med afslag å nämnda hemställan, Kongl. Maj:ts proposition i ämnet måtte bifallas, dels ock slutligen på afslag å såväl Kongl. Maj:ts som Utskottets förslag; och fann Herr Talmannen den förstnämnda propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering begärdes. I anledning häraf och för bestämmande af kontrapositionen upptog Herr Talmannen ånyo de öfriga yrkandena, af hvilka det som afsåg bifall till Kongl. Maj:ts förslag nu förklarades hafva flertalets röster för sig. Men jemväl angående kontrapositionen äskades votering; och skedde alltså först uppsättning, justering och anslag af en så lydande omröstningsproposition:

Den, som till kontraposition i hufvudvoteringen antager yrkandet om bifall till Kongl. Maj:ts proposition i ämnet, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej har Kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit yrkandet om afslag å såväl Utskottets hemställan som Kongl. Maj:ts proposition.

Ang. understöd åt församlingar för aftöning af deras folkskolelärare.

(Forts.)

Den omröstning, som företogs enligt denna proposition, utföll med 52 ja mot 53 nej; hvadan propositionen för hufvudvoteringen erhöi följande lydelse:

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemställt i 51 punkten af utlåtandet N:o 11, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner ^mnej, har Kammarén afslagit såväl Utskottets hemställan som Kongl. Maj:ts proposition.

I den senare voteringen afgåfvos 71 ja mot 39 nej; i följd hvaraf Kammarén bifallit Utskottets hemställan.

I anseende dertill att tiden långt framskridit, uppsköts den vidare föredragningen af Stats-Utskottets föreliggande utlåtande till nästa sammanträde.

§ 2.

Till bordläggning anmäldes:

Stats-Utskottets utlåtande N:o 8, angående regleringen af utgifterna under riksstatens Femte hufvudtitel;

Samma Utskotts utlåtande N:o 44, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition, angående anslag till betäckande af åtskilliga utgifter för den i Stockholm under år 1878 sammanträdande internationela fängvårdskongress; och

Andra Kammaréns Fjerde Tillfälliga Utskotts utlåtande N:o 5 (i samlingen N:o 23) i fråga om underdånig skrifvelse angående kontroll deröfver, att utländske handelsresande erlægga till stat och kommun deras rörelse fullt motsvarande afgifter.

§ 3.

Justerades protokollsutdrag.

§ 4.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

Herr	<i>Magnus Jonsson</i>	under	12	dagar från och med	den	1	April,
“	<i>J. V. Lundqvist</i>	“	14	“	“	3	“
“	<i>And. Ohlson</i>	“	14	“	“	6	“
“	<i>A. Börjesson</i>	“	14	“	“	6	“

Herr	<i>P. G. Sandberg</i>	under	14	dagar från och med	den	8	April,
"	<i>A. Svensson i Edum</i>	"	14	"	"	9	"
"	<i>A. P. Lind</i>	"	14	"	"	9	"
"	<i>J. Andersson i</i>						
	<i>Knarrevik</i>	"	14	"	"	9	"

Kammarens ledamöter åtskildes kl. 11 e. m.

In fidem
Gustaf Westdahl.